

EGYHÁZÜLDÖZÉS KÁRPÁTALJÁN
1944-1991

(Az állandó kiállítás katalógusa)

Kárpátaljai Magyar Könyvek
262.

Sorozatszerkesztő és felelős kiadó: Dupka György

A kiállítás létrehozását és a kiadvány megjelentetését
A Gulág–Gupvi Emlékbizottság támogatta

GULAG
PVI

A borítón **Matl Péter** emlékműve (Gulácsy Lajos Emlékpark, Munkács)

„Múltunknak voltak nehéz pillanatai, amit kötelességünk megmutatni a jelennek és a jövőnek. Az emlékműnek fából készült része az a fa, amit a történelem vihara kettéhasított. A fém, ami összefogja, a börtön rácsait szimbolizálja. Az ég felé emelkedő két kéz, a lélekmadár, pedig a kiutat mutatja.”

Matl Péter

Készült a Szolyvai Emlékparkbizottság kutatóműhelyében

Összeállította és az életrajzi jegyzeteket írta:
Dr. Dupka György

© Intermix Kiadó

Képszerkesztő: **Fuchs Andrea**
A tablók szerkesztője: **Spenik Viktor**
Borító, műszaki szerkesztő: **Dupka Zsolt**

A könyv elektronikus változata:
www.kmmi.org.ua (Adattár, könyvek)
Készült a Shark Kft.-ben

ISBN 978-963-9814-90-5
ISSN 1022-0283

EGYHÁZÜLDÖZÉS KÁRPÁTALJÁN 1944-1991

*(Idővándor állandó és a mobil tematikus kiállítás katalógusa
a Tiszabökényi Árpád-házi Szt. Erzsébet és a Mártírok r. k. templomban)*

Dupka György
összeállításában

Szolyvai Emlékparkbizottság – Intermix Kiadó

Ungvár – Budapest
2017

*Mindazon üldözött papok, lekipásztorok, szabad- és kisegyházak vezetőinek emlékére,
akik a terror áldozatai lettek,
a Gulág lágereiben vértanúhalált haltak,
akik hitvallóként elköltöztek az örökkévalóságba,
akik megőrizték és átadták nekünk az élő hit lángját.*

TARTALOM

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK (1945–1956)	9
Egyházüldözés Kárpátalján 1944–1991.....	9
Pásztor (Ábrahám) Ferenc.....	11
Haklik Sándor	13
Árvay Dezső	15
Bujaló Bernát, dr.	15
Bártfay Kálmán	17
Bakó Zoltán.....	17
Csáti (Czap) József.....	19
Galambos József	19
Heveli Antal.....	21
Homolya Péter	21
Horváth Ágoston	23
Hudra Lajos.....	23
Lőrincz István.....	25
Plackinger Pál.....	25
Sörös (Pivovár) János	27
Temfli István	27
Tindira Ernő ofm. covn.....	29
Tóth József, dr.	29
Tőkés (Trefszker) György.....	31
Boschetti András.....	31
Lőrinczy (Béla) Adalbert.....	31
Müller István.....	31
Scheuermann Károly	31
Vaskó Béla	31
Küzdelem a fennmaradásért (1945–1956)	
Enyhülés, a megfigyelések és a tiltások időszaka.....	33
Dr. Scheffler János.....	33
Újra szabad vallásgyakorlat... ..	35
Rendszerváltás (1989–1991)	35
Majnek Antal püspök.....	35
Tiszabökény.....	37
Impresszum	39

KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS LELKÉSZEK ÉS EGYHÁZI ÉLET A SZOVJET

EGYHÁZPOLITIKA SZORÍTÁSÁBAN	41
1946. évi letartóztatási hullám	43
1947. évi letartóztatási hullám	43
1948. évi letartóztatási hullám	45
1949. évi letartóztatási hullám	45
1950. évi letartóztatási hullám	47
1951. évi letartóztatási hullám	47
1959. évi letartóztatási hullám	47
1950–1951-ben 3 évre felfüggesztett lelkészek	49
Zán Fábíán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke	49
A Kárpátaljai Református Egyházkerület a rendszerváltás után	49
Impresszum	49

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI GÖRÖGKATOLIKUS PAPOK (1945–1956)	51
A „ <i>ruszin öntudatú</i> ” görögkatolikus egyház szétzúzása	51
Boldog Romzsa Tódor püspök és vértanú (Ромжа Теодор Юрій)	53
Milan Šášik, a Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye püspöke	53
Meggyilkolt görögkatolikus papok az egyházüldözés kezdeti időszakában	55
Koncepciós perben halálra ítélt és kivégzett papok	55
Erőszakos halál a börtönben vagy kényszermunkatáborban	55
A börtönben vagy munkatáborban betegség vagy más ok miatt bekövetkezett halál	55
A lágeri szenvedések és az ott szerzett betegségek következtében a kiszabadulás után meghaltak	59
A lágerben elszenvedett megpróbáltatások és betegségek következtében később meghaltak	60
Erőszakos halál a hitért és titkos lelkipásztori munkáért a láger után	61
Hitvalló és meghurcolt papok	63
A görögkatolikus egyház újjászületése	65
A Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye Beregszászi Magyar Esperesi Kerülete	67
Impresszum	67

A GULÁGRA ELHURCOLT, ÜLDÖZÖTT KÁRPÁTALJAI RABBIK, HITKÖZSÉGI VEZETŐK 1945–1956	69
Kárpátaljai izraelita hitközségek	69

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI BAPTISTA, ADVENTISTA ÉS MÁS EGYHÁZI VEZETŐK 1945–1956	71
A szabad- és kiségyházak	71
Impresszum	71

Dr. Dupka György PhD, történész:

I. AZ ÜLDÖZÖTT EGYHÁZAK TÖRTÉNELMI ÁTTEKINTÉSE (1944–1991)	73
1. A történelmi egyházak szétverése	73
2. A római katolikus templomok meggyalázása, az egyházközségek vezetőinek „kiszűrése”	74
3. A „ <i>ruszin öntudatú</i> ” görögkatolikus egyház szétzúzása	75
4. Újabb adalékok a boldog Romzsa Tódor püspök megöletéséhez	76
5. Református egyház lelkészeinek felelősségre vonása	79
6. A kötelező ateizmus a vallás mákonya ellen	81
II. MEGÚJULÓ EGYHÁZAK A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN	82
Történelmi egyházak	82
1. Vallási megoszlás	82

2. Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye	82
2. 1. Katolikus intézmények Kárpátalján.....	83
3. Munkácsi Görögkatolikus Egyházmegye.....	85
3. 1. A Munkácsi Görögkatolikus Püspökség Beregszászi Magyar Esperesi Kerülete	85
4. Kárpátaljai Református Egyházkerület.....	86
4.1. KRE-intézmények	87
5. A kárpátaljai izraeliták.....	87
6. A szabad- és kisegyházak.....	88
6.1. A kárpátaljai magyar baptista misszió.....	88
6.2. A kárpátaljai Hetednapi Adventista Egyház magyar missziós tevékenysége	89
AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIA	91

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK
1945-1956

EGYHÁZÜLDÖZÉS KÁRPÁTALJÁN 1944-1991 (IDŐVÁNDOR TEMATIKUS KIÁLLÍTÁS)

"1945-ben Sztálin kiadott egy az egész közép-kelet európai egyházüldözést meghatározó iratot, melyben megbízta a Szovjetunió Népbiztossága mellett Orosz Ortodox Egyházügyi Tanács elnökét Karpovot, hogy utasításainak megfelelően hajtsa végre az istenhit teljes eltörölését. Ennek eredményeképpen sok görög- és római katolikus pap, református lelkész került a Szovjetunió kényszermunkatáborába. Mindenki, akire bármilyen kisebb a Szovjetunió ellen irányuló „vétségét" vélték felfedezni, Szibériában kötött ki." (Forrás: Melega Gabriella Anna OP)

Kárpátalján 1945-ben 48 latin szertartású pap működött. 1945-ben 2 papot tartóztattak le, majd 1946-tól pedig fokozatosan ítélték és tartóztattak le további 17-et. Ma már nyíltan elmondhatjuk, hogy a szovjetellenes tevékenység vádjával hozott ítéletek törvénytelenek voltak – amint később a rehabilitáló határozatok kimondták.

Az aktív római katolikus papok közül 19-et (46 %-ot) a Szovjetunió javító-munkatáborába deportáltak. Ez az arány felülmúlja az elhurcolt görögkatolikus papok és református lelkészek arányát. Legtöbbjük az Ukrán Büntetőjogi Törvénykönyv 54. §-ának különböző cikkelyei alapján, szinte egészében koholt vádak, hazug tanúvallomások alapján ítélték 5-25 év javító-munkatáborban eltöltendő szabadságvesztésre.

Egyházmegyéink szovjet uralom alatti, szenvedéssel és vértanúsággal teli történetét a mai napig kevesen ismerik. Papjaink 1945-1956 közötti elítélése és a GULAG javító-munkatáborába való deportálása ugyan közismert tény, de ezeknek az eseményeknek a háttere, körülményei, egyáltalán pontos adatai – a források feltáratlansága miatt – jórészt homályban maradtak.

Erol a nehéz időszakról számos tanulmány, könyv született Magyarországon és Kárpátalján is. A korszak és az elítélt papok sorsának illusztrálására felhasználtuk az eddig megjelent és ismertté vált legfontosabb munkákat. A szerzők közt található püspök (Majnek Antal), világi pap (Csáti József, Dóssy Géza, Bohán Béla SJ, Plackinger Pál, Puskás László), szerzetes (Hidasz Ferenc OFM), nővér (Melega Gabriella Anna OP), ismert helytörténész (Botlik József, Dupka György, Fedinec Csilla, Tegze József, Riskó Marianna, Szendrey Anita) és mások.

A korszak, dokumentumok és események történeti feltárával együtt szeretnénk emléket állítani azoknak a papoknak, akik életük árán is hűségesekek maradtak hivatásukhoz, egyházukhoz.

Nr.	Név	Születési helye	Életrajzi adatok	Elítélés	Elítélő szerv	Elítélés dátuma	Elítélés időtartama	Elítélés helye	Elítélés dátuma
1.	Árnyas Deák	Szabolcs	1906.05.15.	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
2.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
3.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
4.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
5.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
6.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
7.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
8.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
9.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
10.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
11.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
12.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
13.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
14.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
15.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
16.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
17.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
18.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
19.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.
20.	Bácsi Zoltán	Zala	1901	1946	RSZK	1946.05.15.	10 év	RSZK	1946.05.15.

Rendelet a Rendkívüli Bíróság létrehozásáról (1944.12.18)

Lágerbarak

Útban a lágerbe...

Büntetőszoba

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK (1945–1956)

EGYHÁZÜLDÖZÉS KÁRPÁTALJÁN 1944–1991

„1945-ben Sztálin kiadott egy az egész közép-kelet európai egyházüldözést meghatározó iratot, melyben megbízza a Szovjetunió Népbiztossága melletti Orosz Ortodox Egyházügyi Tanács elnökét Karpovot, hogy utasításainak megfelelően hajtsa végre az istenhit teljes eltörlését. Ennek eredményeképpen sok görög- és római katolikus pap, református lelkész került a Szovjetunió kényszermunkatáboraiába. Mindenki, akire bármilyen kisebb a Szovjetunió ellen irányuló „vétséget” véltek felfedezni, Szibériában kötött ki.” (Forrás: Melega Gabriella Anna OP http://regi.mindszenty.katolikus.hu/vh61/61_1.html)

Kárpátalján 1945-ben 48 latin szertartású pap működött. 1945-ben 2 papot tartóztattak le, majd 1946-tól pedig fokozatosan ítélték és tartóztattak le további 17-et. Ma már nyíltan elmondhatjuk, hogy a szovjetellenes tevékenység vádjával hozott ítéletek törvénytelenek voltak – amint később a rehabilitáló határozatok kimondták.

„Az aktív római katolikus papok közül 19-et (46 %-ot) a Szovjetunió javító-munkatáboraiába deportáltak. Ez az arány felülmúlja az elhurcolt görögkatolikus papok és református lelkészek arányát. Legtöbbjüket az Ukrán Büntetőjogi Törvénykönyv 54. §-ának különböző cikkelyei alapján, szinte egészében koholt vádak, hazug tanúvallomások alapján ítélték 5–25 év javító-munkatáborban eltöltendő szabadságvesztésre.”

„Egyházmegyénk szovjet uralom alatti, szenvedéssel és vértanúsággal teli történetét a mai napig kevesen ismerik. Papjaink 1945–1956 közötti elítélése és a GULÁG javító-munkatáboraiába való deportálása ugyan közismert tény, de ezeknek az eseményeknek a háttere, körülményei, egyáltalán pontos adatai - a források feltáratlansága miatt – jórészt homályban maradtak.”

Erről a nehéz időszakról számos tanulmány, könyv született Magyarországon és Kárpátalján is. A korszak és az elítélt papok sorsának illusztrálására felhasználtuk az eddig megjelent és ismertté vált legfontosabb munkákat. A szerzők közt található püspök (Majnek Antal), világi pap (Csáti József, Dióssy Géza, Bohán Béla SJ, Plackinger Pál, Puskás László), szerzetes (Hidász Ferenc OFM), nővér (Melega Gabriella Anna OP), ismert helytörténész (Botlik József, Dupka György, Fedinec Csilla, Tegze József, Riskó Marianna, Szendrey Anita) és mások.

A korszak, dokumentumok és események történeti feltárásával együtt szeretnénk emléket állítani azoknak a papoknak, akik életük árán is hűségesek maradtak hivatásukhoz, egyházukhoz.

KIMUTATÁS A SZOVJET TERROR KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS VÉRTANÚIRÓL

Nº	Név	Születési helye	Pappászentelés	Működési helye	Börtön	Halálozás
1.	Árvay Dezső	Szarmárnémeti, 1904.05.01.	1926	Újlak (Lázati)	1950-ben 6 évre ítélték	Újlak, 1962.08.25.
2.	Bakó Zoltán	Zvolen (Zólyom) 1911.05.01.	1938	Kisszelmenc	1950-ben 25 évre ítélték	Munkács, 1966
3.	Bártfay Kálmán	Eperjes, 1886.07.15.	1909	Nagyszőlős, (Perecseny)	1949-ben 25 évre ítélték	Ungvár, 1964.06.22.
4.	Dr. Bujaló Bernát	Rát, 1901.08.22.	1925	Ungvár	1952-ben 10 évre ítélték	Rát, 1979.02.12.
5.	Csáti (Czap) (Csáti-Uzán) József	Kapos, 1912.01.26.	1939	Szerednye, Munkács	1951-ben 5 évre ítélték	Munkács, 1993.03.01.
6.	Galamboz (Donweber) József	Szentgotthárd, 1913.03.03.	1939	Bene, Szlatina (1985.II.25), Huszt	1950-ben 25 évre ítélték	Huszt, 1985.12.02.
7.	Haklik Sándor	Beregszász, 1893.12.19.	1916	Rát (Újlak)	1949-ben 25 évre ítélték	1949/1950.
8.	Heveli Antal	Kaplony, 1916.08.21.	1939	Szlatina, Szolyva,	1950-ben 25 évre ítélték	Szolyva, 1999.07.21.
9.	Homolya Péter	Kelecsény, 1903.12.23.	1927	Körösmező, Onokóc, Beregszász	1951-ben 25 évre ítélték	Beregszász, 1981.11.22.
10.	Horváth Ágoston	Turjaremete, 1914.05.12.	1941	Szerednye, Perecseny, Ungvár,	1947-ben 10 évre ítélték	Ungvár, 1990.12.10.
11.	Hudra Lajos	Beregleányfalú (Lalovo), 1919.03.19.	1947.04.13.	Huszt, Szlatina, Munkács	1949-ben 25 évre ítélték	Munkács, 1995.12.10.
12.	Lőrincz István	Nagykároly, 1889.08.19.	1912	Órdarma, Homok	1945-ben 3 évre ítélték	Homok, 1978.06.24.
13.	Pásztor Ábrahám Ferenc	Ungvár, 1880.01.14.	1949	Dobóruszka, Beregszász	1949-ben 25 évre ítélték	Tajset, 1951.10.15.(16)
14.	Sörös (Pivovár) János	Szenna, 1892.07.03.	1915	Munkács (Berezna),	1951-ben 25 évre ítélték	Munkács, 1958.
15.	Dr. Tempfli István	Csanálos, 1908.07.18.	1930	Nevertenfalu, Körösmező, Rahó	1951-ben 25 évre ítélték	Rahó, 1988.04.14.
16.	Tindira Ernő	Latrubia (Amerika) 1892	1916	Bárdháza	1951-ben 25 évre ítélték	Ungvár, 1972.01.19.
17.	Dr. Tóth József	Beregszász 1903.01.12.	1925	Szerednye	1946-ben 3 évre ítélték	Szerednye, 1973.
18.	Tókécs (Trefszker) György	Zajta, 1891.02.25.	1915	Huszt	1950-ben 25 évre ítélték	Huszt, 1973/1975.
19.	Plackinger Pál	Nagyatna, 1915.02.16.	1942	Királymező, Técső, Visk	1949-ben 25 évre ítélték	Szarmárnémeti, 2002.10.8.

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PÁPOK
1945–1956

PÁSZTOR (ÁBRAHÁM) FERENC

UNGVÁR, 1880. JANUÁR 14. –

† IRKUTSZKI TERÜLET, OZJORNJI LÁGER/OZERLAG, 1951. OKTÓBER 16.

Beregszászi plébános. 1932-től beregi főesperes, szentszéki tanácsos. 1941-től pápai prelátus. 1945–1949 között vikárius, illetve püspöki helynök.

1902. június 27-én szentelték pappá. Segédlelkész, illetve lelkészként tevékenykedett Csomaköz (1902–1904), Nagybocsó (1904), Csomaköz (1904), Szatmár (1904–1907), Nagybánya (1905), Szinérváralja (1905), Plébániai szolgálat: Szakas (1908–1911), Dobóruszka (1911–1932), Beregszász (1932–1949) egyházközségében.

Beregszásznak a második világháború után is nagy szeretetnek örvendő papja volt. Misen, prédikációiban a békéért imádkozott, hitet és reményt öntött mindazokba, akik hozzátartozóit 1944 tragikus novemberében elhurcolták a "málenkij robotra". 1946. április 15-én Scheffler János szatmári megyéspüspök az országhatárok átrendezése miatt Pásztor Ferenc beregi főesperest kinevezte az Ukrajnához került terület különleges helynökévé. Pásztor Ferenc plébános segítője 1947 nyarától 1949. február végéig Hudra Lajos volt.

A szovjet hatóságok 1949. március 1-én letartóztatták Pásztor Ferencet, majd július 6-án az ukrán Btk. 54/4. és az 54/10. §-ai alapján – szovjetellenes tevékenység vádjával – teljes vagyonek Kobzarsa és 25 évi kényszermunkára ítélték.

Egy későbbi kihallgatás jegyzőkönyvében a következő olvasható: „Kárpátalja megszállása után nyílt szovjetellenes tevékenységet én nem folytattam. A lelképásztorok között a katolikus egyháznak a pravoszláv egyházzal való egyesítése kérdésében nemtetszésemet fejeztem ki. Hűségem vagyok a vallásomhoz és a Vatikánhoz. Elégedetlenségemet fejeztem ki abban is, hogy a szovjet hatalom elválasztotta az egyházat az iskolától. Meggyőződésem, hogy a gyermekeket vallásosan kell nevelni.” (Részlet Pásztor Ferenc 1949. márciusában tett vallomásából).

Az ungvári börtönben lezajlott, két hétig tartó, nappali és éjszakai vallatások után a kihallgatótiszt a következő jelentést tette: „Pásztor Ferenc még nem tett őszinte beismerést a szovjetellenes tevékenysége és a külföldi kapcsolatait illetően, ezért továbbra is szükséges vallatni. A kihallgatások további szakaszaként a Kijevi Állambiztonsági Szervek börtönét jököljük meg.”

Pásztor Ferencet még négy hónapig vallatták a kijevi börtönben, majd Szibériába, a Bajkál-tó melletti javító-munkatáborba deportálták. Dossziéjában az utolsó adat róla a következő dátum: „Pásztor Fedor Ivanovics 1949. július 23-án az MVD Ozernij-lágerébe deportálva”.

1989. augusztus 2-án kelt rehabilitációs határozatában az áll, hogy az ellene felhozott vádak nem megalapozottak, bűnössége nem nyert igazolást. Majnek Antal munkácsi római katolikus püspök nyughelyével kapcsolatban levélben fordult az Orosz Föderáció Külügyminisztériumához, ahonnan 2012. augusztus 13-i dátummal a következő válasz érkezett:

„1951. október 16-án hunyt el az Irkutszki terület MVD Ozernij-láger (32-es) egészségügyi részlegében. 1951. október 17-én temették el ugyanezen láger temetőjében a 15-ös számú sírban M-15-1, S-66 azonosító jellel jelölve. Együttal közlöm, hogy a fent nevezett személy elhantolásának helyére vonatkozó további információval nem tudunk szolgálni. Tisztelettel: I. F. Okuneva”.

Pásztor Ferenc emlékére Beregszászban, a római katolikus templom falán a hívek fehér márványtáblát avattak, az emlékhelyek száma pedig egy mellszoborral is gyarapodott. A beregszászi római katolikus közösségi ház Pásztor Ferenc nevét vette fel.

„1949. év nem csak a görögkatolikus egyház felszámolását jelezte, hanem Beregszász plébánosának és káplánjának elhurcolását is”. (A beregszászi római katolikus egyház könyvtára, P. Bohán Béla SJ kézírata, Szendrey Anita közreadásában.)

„...Pásztor Ferenc sok tekintetben meghatározó alakja volt a beregszászi római katolikus egyháznak, hisz nemcsak az egyházi élet, a vallásosság legnehezebb időszakában maradt egyfajta tartópillére a város római katolikus közösségének, hanem hiánypótló feljegyzései, kéziratal megírása révén az utókor számára is rendkívül nagy szolgálatot tett, amiből sok értékes információt tudhatunk meg.” (Szendrey Anita: A beregszászi római katolikus egyház helyzete a szovjet rendszer kiépítésének kezdetén (1944–1949). Acta Beregsasiensis 2011/1, 132. old.)

A Pásztor család
1935. augusztus 26. Beregszász.

A beregszászi római katolikus templom

Beregszász,
Pásztor Ferenc központ

Pásztor Ferenc szoboravatás
2013. október 13., Beregszász

PÁSZTOR (ÁBRAHÁM) FERENC

(Ungvár, 1880. január 14. – † Irkutszki terület, Oszjornij lager/Ozerlag, 1951. október 16.)

Beregszászi plébános, 1932-től beregi főesperes, szentszéki tanácsos, 1941-től pápai prelátus, 1945–1949 között vikárius, illetve püspöki helynök.

1902. június 27-én szentelték pappá. Segédlelkésként, illetve lelkésként tevékenykedett Csomaköz (1902–1904), Nagybecskó (1904), Csomaköz (1904), Szatmár (1904–1907), Nagybánya (1905), Szinerváralja (1905). Plébániai szolgálatai: Szakas (1908–1911), Dobóruszka (1911–1932), Beregszász (1932–1949) egyházközségeiben.

Beregszásznak a második világháború után is nagy szeretetnek örvendő papja volt. Misén, prédikációiban a békéért imádkozott, hitet és reményt öntött mindazokba, akik hozzátartozóit 1944 tragikus novemberében elhurcolták a "málenkij robotra". 1946. április 15-én Scheffler János szatmári megyéspüspök az országhatárok átrendezése miatt Pásztor Ferenc beregi főesperest kinevezte az Ukrajnához került terület különleges helynökévé. Pásztor Ferenc plébános segítője 1947 nyarától 1949. február végéig Hudra Lajos volt.

A szovjet hatóságok 1949. március 1-én letartóztatták Pásztor Ferencet, majd július 6-án az ukrán Btk. 54/4. és az 54/10. §-ai alapján – szovjetellenes tevékenység vádjával – teljes vagyonek kobzásra és 25 évi kényszermunkára ítélték.

„*A hívők és ifjúság körében nevelői munkát végeztem a magyar nemzeti érdekek védelmében. Anyagi hozzájárulással segítettem a beregszászi magyar iskola felépítését.*” (Részlet Pásztor Ferenc 1949. március 2-i első kihallgatásán tett vallomásától).

Egy későbbi kihallgatás jegyzőkönyvében a következő olvasható: „*Kárpátalja megszállása után nyílt szovjetellenes tevékenységet én nem folytattam. A lelkipásztorok között a katolikus egyháznak a pravoszláv egyházzal való egyesítése kérdésében nemtetszésemet fejeztem ki. Hűséges vagyok a vallásomhoz és a Vatikánhoz. Elégedetlenségem fejeztem ki abban is, hogy a szovjet hatalom elválasztotta az egyházat az iskolától. Meggyőződésem, hogy a gyermekeket vallásosan kell nevelni.*” (Részlet Pásztor Ferenc 1949. márciusában tett vallomásától).

„*Mikor már közeledtek az orosz csapatok Beregszász felé, kértük, hogy jöjjön át hozzánk Vitkára. (...) Kijelentette, hogy híveit nem hagyja cserben, bármi történjék is vele. (...) Még halála előtt néhány évvel kerülő úton levelet küldött legfiatalabb testvérének, Pásztor Erzsébetnek. (...) Ebben a levélben többek között azt írta, hogy megkísértette a Sátán, ígérték neki szabadságot, azt is, hogy hazaengedik, ha áttér a pravoszláv hitre. Erre nem volt hajlandó, hitét nem tagadta meg, inkább a halált választotta.*” (Részlet unokaöccse, dr. Pásztor István ügyvéd visszaemlékezéséből.)

Az ungvári börtönben lezajlott, két hétig tartó, nappali és éjszakai vallatások után a kihallgatósízt a következő jelentést tette: „*Pásztor Ferenc még nem tett őszinte beismerést a szovjetellenes tevékenysége és a külföldi kapcsolatait illetően, ezért továbbra is szükséges vallatni. A kihallgatások további szakaszaként a Kijevi Állambiztonsági Szervek börtönét jelöljük meg.*”

Pásztor Ferencet még négy hónapig vallatták a kijevi börtönben, majd Szibériába, a Bajkál-tó melletti javító-munkatáborba deportálták. Dossziéjában az utolsó adat róla a következő dátum: „*Pásztor Fedor Ivanovics 1949. július 23-án az MVD Ozernij lágerébe deportálva.*”

1989. augusztus 2-án kelt rehabilitációs határozatában az áll, hogy az ellene felhozott vádak nem megalapozottak, bűnössége nem nyert igazolást. Majnek Antal munkácsi római katolikus püspök nyughelyével kapcsolatban levélben fordult az Orosz Föderáció Külügyminisztériumához, ahonnan 2012. augusztus 13-i dátummal a következő válasz érkezett:

„*1951. október 16-án hunyt el az Irkutszki terület MVD Ozernij-láger (32-es) egészségügyi részlegében. 1951. október 17-én temették el ugyanezen láger temetőjében a 15-ös számú sírban M-15-1, S-66 azonosító jellel jelölve. Egyúttal közlöm, hogy a fent nevezett személy elhantolásának helyére vonatkozó további információval nem tudunk szolgálni. Tisztelettel: I. F. Okuneva.*”

Pásztor Ferenc emlékére Beregszászban, a római katolikus templom falán a hívek fehér márványtáblát avattak, az emlékhelyek száma pedig egy mellszoborral is gyarapodott. A beregszászi római katolikus közösségi ház Pásztor Ferenc nevét vette fel.

„*1949. év nem csak a görögkatolikus egyház felszámolását jelezte, hanem Beregszász plébánosának és káplánjának elhurcolását is.*” (A beregszászi római katolikus egyház könyvtára, P. Bohán Béla SJ kézírata, Szendrey Anita közreadásában.)

„*...Pásztor Ferenc sok tekintetben meghatározó alakja volt a beregszászi római katolikus egyháznak, hisz nemcsak az egyházi élet, a vallásosság legnehezebb időszakában maradt egyfajta tartópillére a város római katolikus közösségének, hanem hiánypótló feljegyzései, kézíratai megírása révén az utókor számára is rendkívül nagy szolgálatot tett, amiből sok értékes információt tudhatunk meg.*” (Szendrey Anita: A beregszászi római katolikus egyház helyzete a szovjet rendszer kiépítésének kezdetén (1944–1949). Acta Beregsasiensis 2011/1, 132.old.)

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PÁPOK
1945-1956

HAKLIK SÁNDOR

BERECSÁSZVÉGARDÓ, 1893. DECEMBER 19. –
† KIJEV, 1949/50?

Ráti római katolikus plébános, szentszéki tanácsos, az alsóúngri kerület esperese, a Kárpátaljai Római Katolikus Egyház vikáriusa.

A középiskolát és teológiát Szatmárnémetiben végezte. Az első világháború alatt 1914-től 1916-ig mint teológus kórházi szolgálatot teljesített. 1916. június 8-án szentelték pappá.

Lelkészként tevékenykedett Szaniszlón (1916–1918), Beregszászon (1918–1924), Munkácsán (1924–1927), Beregszászon (1927–1929), ideiglenes adminisztrátorként Tiszaujvákon (1929–1930), Kis- és Nagyváton (1930–1949).

A csehszlovák uralom alatt a magyarság összetartásáért küzdött, számos beregvidéki egyesületben közéleti, politikai szerepet vállalt, cikkeket írt a helyi lapokba. Ezért sok kellemetlensége támadt a cseh hatóságokkal, többször vad alá helyezték és meghurcolták.

Az NKVD operatív tisztjei 1949. július 13-án hurcolták el a ráti plébániáról a félig megbénult Haklik Sándort. Az ügyvéti bíróságon 25 évre ítélték el: az volt a bűne, hogy ellenzte az egyházi földek munkásoknak való átadását. Dossziéja nem található Ukrajna egyik levéltárában sem. A krónikása szerint: „Mivel megtagadta, hogy a nyakában lévő aranykeresztet levegye, és őrzőinek átadja, a kijevi börtönben agyonlőtték. Halálának időpontja, sírjának helye ismeretlen. Eddig még nem rehabilitálták. Ő a kárpátaljai vértanú pápok egyike.” Más vélemény szerint még az ítélethirdetés előtt, a börtönbe szállítás közben halt meg. (Pawel Wyszkowski OMI: Katolikusüldözés Ukrajnában és Kárpátalján, 2013. – 241. old.)

A ráti római katolikus templomban a rendszerváltást követően emléktáblát avattak, a helyi temetőben pedig emlékjelet állítottak tiszteletére. (Forrás: A Szatmári Egyházmegye Jubileumi Sematizmusa. Kiadja a Szatmári Római Katolikus Püspökség. Összeállította: Ilyés Csaba. Szatmárnémeti, 2006. – 323. old.)

A ráti római katolikus templom

Letartóztatás előtt

HAKLIK SÁNDOR

(Beregszászvéégárdó, 1893. december 19. – † Kijev, 1949/50?)

Ráti római katolikus plébános, szentszéki tanácsos, az alsóúngi kerület esperese, a Kárpátaljai Római Katolikus Egyház vikáriusa.

A középiskolát és teológiát Szatmárnémetiben végezte. Az első világháború alatt 1914-től 1916-ig mint teológus kórházi szolgálatot teljesített. 1916. június 8-án szentelték pappá.

Lelkészként tevékenykedett Szaniszlón (1916–1918), Beregszászon (1918–1924), Munkácson (1924–1927), Beregszászon (1927–1929), ideiglenes adminisztrátorként Tiszaújlakon (1929–1930), Kis- és Nagyráton (1930–1949). A csehszlovák uralom alatt a magyarság összetartásáért küzdött, számos beregvidéki egyesületben közéleti, politikai szerepet vállalt, cikkeket írt a helyi lapokba. Ezért sok kellemetlensége támadt a cseh hatóságokkal, többször vád alá helyezték és meghurcolták.

Az NKVD operatív tisztjei 1949. július 13-án hurcolták el a ráti plébániáról a félig megbénult Haklik Sándort. A bíróságon 25 évre ítélték el: az volt a bűne, hogy ellenezte az egyházi földek munkásoknak való átadását. Dossziéja nem található Ukrajna egyik levéltárában sem. A krónikása szerint: *„Mivel megtagadta, hogy a nyakában lévő aranykeresztet levegye, és őrzőinek átadja, a kijevi börtönben agyonlőtték. Halálának időpontja, sírjának helye ismeretlen. Eddig még nem rehabilitálták. Ő a kárpátaljai vértanú papok egyike.”* Más vélemény szerint még az ítélethirdetés előtt, a börtönbe szállítás közben halt meg. (Pawel Wyszkowski OMI: Katolikusüldözés Ukrajnában és Kárpátalján, 2013. – 241. old.)

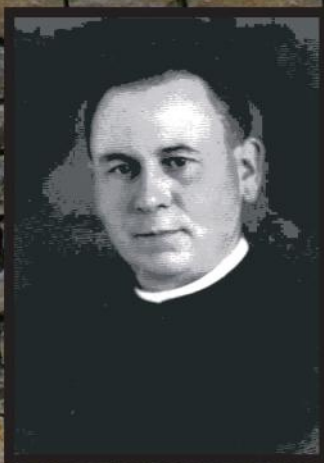
A ráti római katolikus templomban a rendszerváltást követően emléktáblát avattak, a helyi temetőben pedig emlékjelet állítottak tiszteletére. (Forrás: A Szatmári Egyházmegye Jubileumi Sematizmusa. Kiadja a Szatmári Római Katolikus Püspökség. Összeállította: Ilyés Csaba. Szatmárnémeti, 2006. – 323. old.)

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK 1945-1956

ÁRVAY DEZSŐ
SZATMÁRMEZŐ, 1904. MÁJUS 1.
TISZAUJLAK, 1962. AUGUSZTUS 25.

Tiszaújfalvi plébános. 1926. szeptember 5-én szentelték pappá. Segédlelkészként tevékenykedett Mezőteremen (1926), Erdődön (1926), Karasznbélteken (1927), Lelkésznántú (1928), Borsabánya (1928) falvakban. Segédlelkész: Máramaroszigeten (1929). Lelkész: Lázáriban (1932), Tiszaújlakon (1944-1967).

A 0036-os rendelet értelmében 1944. november 23-án indult el a szolymai gyűjtőtáborba. „Itt mintegy 10-15 ezer hadifogoly és táborba szállított polgári elem volt összehúfolva... Ott végeztem először Szentmisét advent 1. vasárnapján, kenyérrel, egy poharat használva kehely gyanánt és egy celluloid doboz-fedelet paténa gyanánt. Különleges isteni Gondviselés folytán december 5-én a környékbeli református lelkészekkel együtt autón hazaszállítanak.”

Hazaérkezése után rajta is kitört a tábori betegség, a gyomor- és bélmérgezés. 1950. október 17-én újra letartóztatták, majd december 26-án 25 évre ítélték (büntetésének idejét később 10 évre csökkentették) az alábbi váddal: „Gyerekeket a katolicizmus szellemében tanította és ezzel elvonta őket az állami neveléstől, szovjet valósgától”.

1956. május 5-én szabadult a szibériai Norilszkből.

Betegben is szolgálta egyházközségét, korai halálát a légerekben szerzett számos krónikus betegsége okozta. 1990. január 18-án rehabilitálták.

A tiszaabonyi római katolikus templomban 2016-ban emlektáblát avattak a tiszteletére. A tiszaújfalvi temetőben hívei gondozzák sírját.

BUJALÓ BERNÁT, DR.
NAUDVAJ (UNG. AL. POL. HEG. 22. -
TOKSÁT, 1979. FEBRUÁR 12.

Ungvári római katolikus főesperes. 1952-től vikárius. Bujaló Bernát a szatmárnemzeti református gimnáziumban érettségizett 1920. július 22-én. 1921. július 26-tól a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem diákja. 1925. június 14-én szentelték pappá. Segédlelkészként tevékenykedett Felsődomonya (1925), Ungvár (1926) településeken. 1944-től ungvári plébános.

1932. október 21-én doktori oklevelet nyert a prágai Károly egyetemen. 1935-1938 között az ungvári papnevelő intézet előjárója, 1938-ban gimnáziumi tanár. 1945. február 27-től ungi főesperes. Pásztor Ferenc elhurcolása után (1949) ő veszi át a terület kormányzását.

1952. április 1-jén tartóztatják le, a kihallgatások befejeztével 1952. május 29-én az Ukrán Büntetőjogi Törvénykönyv 54.4. és 54-10. paragrafusai alapján 10 év javító-munkatáborban eltöltendő szabadságvesztésre ítélték. Az ellene felhozott vádak között szerepelt: 1939 májusától a magyar fasiszta kormány által létrehozott ún. „Igazoló Bizottság” tagja volt, melynek az volt a célja, hogy az állami hivatalokban dolgozó tisztviselők megbízhatóságát ellenőrizze. A megszállók elűzése után szovjetellenes agitációt folytatott. Jósolta a szovjethatalom bukását és a burzsoá hatalom felállítását Kárpátalján angol-amerikai fegyveres csapatok segítségével”.

Büntetését a Szverdlovszki terület Szosza nevű település lágerében töltötte. 1956. október 8-án szabadult. Megrokknya került haza, átvette az egyház kormányzását, de egészségi állapota miatt hamarosan lemondott. Nem hivatalos utóda Szegedi Jenő lett, akit az állam ugyan nem ismert el, de gyakorlatilag a lelkipásztorok őt tekintették helynöknek. Ezt követő lelkipásztori munkájáról adatok nem állnak rendelkezésünkre.

1979-ben halt meg Kisoráton. Rehabilitációjára 1988-ban került sor. Az utóbbi határozatban a rehabilitációs bizottság főleg a következőket hangsúlyozta: „Bujaló Bernát alaptalanul lett elítélve, mivel a felhozott vádak idején nem volt szovjet állampolgár, s így az ukrán Btk. §-ai nem vonatkozhattak rá. Bujaló szovjetellenes agitációja és bűnös tevékenysége nem nyert bizonyítást”.

Tiszaújfalvi római katolikus templom

Ungvári római katolikus templom

ÁRVAY DEZSŐ

(Szatmárnémeti, 1904. május 1.–

†Tiszaújlak, 1962. augusztus 25.)

Tiszaújlaki plébános. 1926. szeptember 5-én szentelték pappá. Segédlelkészként tevékenykedett Mezőteremen (1926), Erdődön (1926), Karasznabélteken (1927). Lelkész Nántú (1928), Borsabánya (1928) falvakban. Segédlelkész: Máramaroszigeten (1929). Lelkész: Lázáriban (1932), Tiszaújlakon (1944–1967).

A 0036-os rendelet értelmében 1944. november 23-án indult el a szolyvai gyűjtőtáborba. *„Itt mintegy 10–15 ezer hadifogoly és táborba szállított polgári elem volt összezsúfolva... Ott végeztem először Szentmisét advent 1. vasárnapján, kenyérrel, egy poharat használva kehely gyanánt és egy celluloid doboz-fedelet paténa gyanánt. Különleges isteni Gondviselés folytán december 5-én a környékbeli református lelkészekkel együtt autón hazaszállítanak.”*

Hazaérkezése után rajta is kitört a tábori betegség, a gyomor- és bélmérgezés. 1950. október 17-én újra letartóztatták, majd december 26-án 25 évre ítélték (büntetésének idejét később 10 évre csökkentették) az alábbi váddal: *„Gyerekeket a katolicizmus szellemében tanította és ezzel elvonta őket az állami neveléstől, szovjet valóságtól”.*

1956. május 5-én szabadult a szibériai Norilszkból.

Betegén is szolgálta egyházközségét, korai halálát a légerekben szerzett számos krónikus betegsége okozta. 1990. január 18-án rehabilitálták.

A tiszabökényi római katolikus templomban 2016. április 24-én emléktáblát avattak a tiszteletére. A tiszaujlaki temetőben hívei gondozzák sírját.

BUJALÓ BERNÁT, DR.

(Nagyráti (Ung m.), 1901. aug. 22. –

†Kisráti, 1979. február 12.)

Ungvári római katolikus főesperes. 1952-től vikárius.

Bujaló Bernát a szatmárnémeti református gimnáziumban érettségizett 1920. július 22-én. 1921. július 26-tól a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem diákja. 1925. június 14-én szentelték pappá. Segédlelkészként tevékenykedett Felsődomonya (1925), Ungvár (1926) településeken. 1944-től ungvári plébános.

1932. október 21-én doktori oklevelet nyert a prágai Károly egyetemen. 1935–1938 között az ungvári papnevelő intézet előjárója, 1938-ban gimnáziumi tanár. 1945. február 27-től ungi főesperes. Pásztor Ferenc elhurcolása után (1949) ő veszi át a terület kormányzását.

1952. április 1-jén tartóztatják le, a kihallgatások befejeztével 1952. május 29-én az Ukrán Büntetőjogi Törvénykönyv 54-4. és 54-10. paragrafusa alapján 10 év javító-munkatáborban eltöltendő szabadságvesztésre ítélték. Az ellene felhozott vádak között szerepelt: *„1939 májusától a magyar fasiszta kormány által létrehozott ún. „Igazoló Bizottság” tagja volt, melynek az volt a célja, hogy az állami hivatalokban dolgozó tisztviselők megbízhatóságát ellenőrizze. A megszállók elűzése után szovjetellenes agitációt folytatott, jósolta a szovjethatalom bukását és a burzsoá hatalom felállítását Kárpátalján angol-amerikai fegyveres csapatok segítségével”.*

Büntetését a Szverdlovszki terület Szoszva nevű település lágerében töltötte. 1956. október 8-án szabadult. Megrokkanva került haza, átvette az egyház kormányzását, de egészségi állapota miatt hamarosan lemondott. Nem hivatalos utóda Szegedi Jenő lett, akit az állam ugyan nem ismert el, de gyakorlatilag a lelkipásztorok őt tekintették helynöknek. Ezt követő lelkipásztori munkájáról adatok nem állnak rendelkezésünkre.

1979-ben halt meg Kisráton. Rehabilitációjára 1988-ban került sor. Az utóbbi határozatban a rehabilitációs bizottság főleg a következőket hangsúlyozta: *„Bujaló Bernát alaptalanul lett elítélve, mivel a felhozott vádak idején nem volt szovjet állampolgár, s így az ukrán Btk. §-ai nem vonatkozhattak rá. Bujaló szovjetellenes agitációja és bűnös tevékenysége nem nyert bizonyítást”.*

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK 1945-1956

BÁRTFAY KÁLMÁN

Értkez, 1886. július 15. -
Tücskút, 1964. június 22.

Nagyszőlősi plébános, ugocsa főesperes, kerületi esperes.
1909. június 5-én szentelték pappá. Segédlelkészként
tevékenykedett Nagyberezna (1909), Tiba, (1913),
Felsőbánya (1913), Máramarossziget, (lelkész 1914),
Pereseny, Turjaremete (1928), Nagyszőlős (plébános
1943-1949) településeken A m. kir. kormányfőtanácsosi
cím tulajdonosa. 1943-tól ugocsa főesperes, kerületi
esperes.

1949. február 23-án nagyszőlősi plébánosként tartóztatják
le és a katolikuság megerősítéséért folytatott aktív
munkájáért a szovjet Büntetőjogi Törvénykönyv 54.4. és
54.10.§ alapján 25 év javító-munkatáborban eltöltendő
szabadságvesztésre ítélik, amelyet az Irkutszki terület
Csuksa nevű javító-nevelő munkatáborában kellett
letöltenie.

1949 szeptember elején már a kijevi börtön 33-as cellájának
foglya több kárpátaljai lelkésszel együtt.

Semmiségi panaszának szövege akitől között nem maradt
fenn, viszont találhatók ott egy 1954. december 26-ával
keltezett, Hruscsovnak címzett levél, amelyet István nevű
testvére írt. Az üzenetében kívánunk önnek sok sikert a
munkájához minden jóakarató ember javára. Kérjük önt,
hogy engedje szabadlábra 69 éves idős és beteg testvérünket
és nagybátyánkat, Bártfay Kálmánt, volt nagyszőlősi
plébánost"

Szabadulása után Ungvárra költözött testvérehez, Bártfay
István ügyvédhez. Papi jubileuma alkalmából misét mondott
Szőlősen a temetőkaplornában, és azt követően kiutasították
a városból (1959).

1956-ban megrokkkva tért haza, nyugdíjaként élt, 1964-
ben halt meg Ungváron. 1992-ben rehabilitálták.

BAKÓ ZOLTÁN

Zoltán, 1911. május 1. -
Munkács, 1959/1966.

Kisszelmenci plébános.

1938. július 5-én szentelték pappá. Segédlelkészként
tevékenykedett Beregszász (1938), Mezőkaszony (1939),
Szerednye (1940), Mérk (1940), Nyírsaholy (1942),
Krasznabétek (1942), Dobóruszka (1943) Kisszelmenc
szervező lelkész (1943-1950) településeken.

1950. május 28-án tartóztatják le. Az ukrán Btk. 54/4. és az
54/10. §-ai alapján előbb 25 év javító-nevelő
munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélik, majd
büntetésének idejét 10 évre csökkentették. Az ellene
felhozott vádakból idézünk néhányat: „Bakó Zoltán római
katolikus papként Kárpátalja magyarok általi megszállása
idején, a templom szomszékát használva, a magyar fasizta
kormány érdekében a lakosság ideológiát megdolgozásán
fáradozott. 1948-ig illegálisan hitoktatta az iskoláskorú
gyermekeket. Ellenségesen munkálkodik azon, hogy
megdöntse a szovjethatalom szerveit a községben. Mindezt
tárgyi bizonyítékok és 7 tanú vallomása is igazolja”.

Az Irkutszki terület Angarszk nevű légerében töltötte
büntetését. 1956. június 25-én szabadult. A fogságból
megrokkkva került haza, három év múlva 1959-ben, más
források szerint 1966-ban hunyt el Munkácsen.

Rehabilitációs igazolásában (1992. február 7.) a következőt
olvassuk: „A vádemelések időszakában Bakó Zoltán nem volt
szovjet állampolgár, így tettéért nem vonható felelősségre.
Papi kötelességeként hitoktatott. Az ellene hozott ítélet
megalapozatlan.”

Az ezredforduló után tárgyalások kezdődtek Ukrajna és
Szlovákia között a Nagyszelmenc és Kisszelmenc közötti
határátkelőhely létrehozásáról, s 2005. december 23-án
megnyitották az átkelőhelyet a gyalogos- és a
kérekeparforgalom előtt. A határ két oldalán pedig egy-egy
főbevágott székelykaput állítottak fel, melyek egyaránt
jelképezik a falurészek hajdani egybetartozását, illetve a
jozan éssnek ellentmondó mai szétszakítottságukat.

Bártfay és társai az
Usty-Kut 32-es táborban

Nagyszőlősi római katolikus
templom

A „kettévágott” falu...

BÁRTFAY KÁLMÁN

(Eperjes, 1886. július 15. – †Ungvár, 1964. június 22?)

Nagyszőlősi plébános, ugocsai főesperes, kerületi esperes.

1909. június 5-én szentelték pappá. Segédlelkésként tevékenykedett Nagyberezna (1909), Tiba, (1913), Felsőbánya (1913), Máramarossziget, (lelkész 1914), Perecseny, Turjaremete (1928), Nagyszőlős (plébános 1943–1949) településeken A m. kir. kormányfőtanácsosi cím tulajdonosa. 1943-tól ugocsai főesperes, kerületi esperes.

1949. február 23-án nagyszőlősi plébánosként tartóztatják le és a katolikusság megerősítéséért folytatott aktív munkájáért a szovjet Büntetőjogi Törvénykönyv 54.4. és 54.10.§ alapján 25 év javító-munkatáborban eltöltendő szabadságvesztésre ítélik, amelyet az Irkutszki terület Csuksa nevű javító-nevelő munkatáborában kellett letöltenie.

1949 szeptember elején már a kijevi börtön 33-as cellájának foglya több kárpátaljai lelkésszel együtt.

Semmisségi panaszának szövege aktái között nem maradt fenn, viszont található ott egy 1954. december 26-ával keltezett, Hruscsovnak címzett levél, amelyet István nevű testvére írt: *„Az újesztendőben kívánunk önnek sok sikert a munkájához minden jóakarátú ember javára. Kérjük önt, hogy engedje szabadlábba 69 éves idős és beteg testvérünket és nagybátyánkat, Bártfay Kálmánt, volt nagyszőlősi plébánost”.*

Szabadulása után Ungvárra költözött testvéréhez, Bártfay István ügyvédhez. Papi jubileuma alkalmából misét mondott Nagyszőlősön a temetőkápolnában, és azt követően kiutasították a városból (1959).

1956-ban megrokknva tért haza, nyugdíjasként élt, 1964-ben halt meg Ungváron. 1992-ben rehabilitálták.

BAKÓ ZOLTÁN

(Zólyom, 1911. május 1. – †Munkács, 1959/1966.)

Kisszelmenci plébános.

1938. július 5-én szentelték pappá. Segédlelkésként tevékenykedett Beregszász (1938), Mezőkaszony (1939), Szerednye (1940), Mérk (1940), Nyircsaholy (1942), Krasznabéltek (1942), Dobóruszka (1943) Kisszelmenc szervező lelkész (1943–1950) településeken.

1950. május 28-án tartóztatták le. Az ukrán Btk. 54/4. és az 54/10. §-ai alapján előbb 25 év javító-nevelő munkatáborban eltöltendő szabadságvesztésre ítélték, majd büntetésének idejét 10 évre csökkentették. Az ellene felhozott vádakból idézünk néhányat: *„Bakó Zoltán római katolikus papként Kárpátalja magyarok általi megszállása idején, a templom szószerét használva, a magyar fasiszta kormány érdekében a lakosság ideológiai megdolgozásán fáradozott. 1948-ig illegálisan hitoktatta az iskoláskorú gyermekeket. Ellenségesen munkálkodik azon, hogy megdöntse a szovjethatalom szerveit a községben. Mindezt tárgyi bizonyítékok és 7 tanú vallomása is igazolja”.*

Az Irkutszki terület Angarszk nevű lágerében töltötte büntetését. 1956. június 25-én szabadult. A fogságból megrokknva került haza, három év múlva 1959-ben, más források szerint 1966-ban hunyt el Munkácson.

Rehabilitációs igazolásában (1992. február 7.) a következőt olvassuk: *„A vádemelések időszakában Bakó Zoltán nem volt szovjet állampolgár, így tetteiért nem vonható felelősségre. Papi kötelességeként hitoktatott. Az ellene hozott ítélet megalapozatlan.”*

Az ezredforduló után tárgyalások kezdődtek Ukrajna és Szlovákia között a Nagyszelmenc és Kisszelmenc közötti határátkelőhely létrehozásáról, s 2005. december 23-án megnyitották az átkelőhelyet a gyalogos- és a kerékpárforgalom előtt. A határ két oldalán pedig egy-egy félbevágott székelkaput állítottak fel, melyek egyaránt jelképezik a falurészek hajdani egybetartozását, illetve a józan észnek ellentmondó mai szétszakítottságukat.

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK 1945-1956

CSÁTI (CZAP) JÓZSEF
BUDAPEST, 1912. JANUÁR 26. –
MUNKÁCS, 1993. MÁRCIUS 1.

Munkácsi segédlelkész (1945), plébános (1967), hittantanár, vikárius, egyházmegyei kormányzó. Tizenegyen voltak testvérek. Hítre nevelték – Mecs László volt a lelkijátja, hitoktatója, papi hivatásának csiréit tőle kapta. Ungváron járt a gimnáziumba. Amikor az ungvári magyar iskolát bezárták, különbözőzeti vizsgával átkerült Beregszászra és ott érettségizett. Később egyenesen Innsbruckba küldték a papképzőbe.

1939. június 18-án szentelték pappá. Dobóruszka község adminisztrátora lett. 1940-től középiskolai hittantanár Munkácson. 1944-től gimnáziumi hittanár és a konviktus igazgatója Ungváron. 1945-től munkácsi segédlelkész.

1951. január 11-én tartóztatta le az NKVD. Halálra ítélték, de azt végül nem hajtották végre – az isteni gondviselés megmentette.

Büntetését a Mordvin ASZSZK Vorkuta és Javasz nevű településeken légerőiben töltötte.

1956. augusztus 17-én tért haza. Kiszabadulása után néhány évig nem mehetett vissza Munkácsra, ezért Ungváron telepedett le. 1956-tól 1967-ig szerednyei plébános. 1967-ben Munkácson lett plébános, majd 1996-tól a Kárpátaljai Római Katolikus Egyház vikáriusa, azaz hivatalosan bejegyzett kormányzója.

Csáti József fogadta 1989 tavaszán a Kárpátaljai látogató dr. Paskai László bíborost.

A Szentsek 1992. március 28-án Ukrajna apostoli nunciusát, Antonio Franco érseket nevezte ki a Kárpátaljai Római Katolikus Egyház ordináriusává, aki ugyanezen év augusztus 13-án megerősítette Csáti Józsefet általános helynöki hivatalában.

Csáti József 1993. március 1-jén, 81 éves korában távozott az élők sorából.

GALAMBOS JÓZSEF
Szentgyörgyváros (Vas Á.), 1913. MÁRCIUS 3. –
T. Huszt, 1985. DECEMBER 2.

Benei plébános, kormányzói vikárius. A budapesti Központi Szemináriumban tanult. 1939. március 19-én szentelték pappá. A Szatmári Egyházmegye papja lett, így került Kárpátaljára. Segédlelkész: Pustadobos (1939), Nagyecsed (1940), Beregszász (1940), benei plébános.

1948 táján a szovjet hatóság házkutatást tartott nála, majd letartóztatták. „Bűnösségének” tárgyi bizonyítéka XII. Piusz pápa képe volt, ami miatt mint vatikáni kémét 25 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Az ungvári börtönön kívül a kijevi és a moszkvai börtön is megjárta.

A Sztálin halálát követő politikai és társadalmi enyhülés következtében tompogó amnesztiára került sor, így Galambos József 7 évi raboskodás után 1955-ben tért haza.

Benében, Dolhán, Tiszaujlakon, Aknaszlatinán, majd 1976-tól Huszton volt plébános.

Huszt szolgálatát idején – Szegedi Jenő és Závodnyik Tibor halálát követően – 1985. március 25-én választották meg helynöknek. Vikáriusi tisztségében a Szentsek is megerősítette.

1985. december 2-án halt meg Husztban. Hazautazása előtt az addig szintén egy vorkutai lágerben raboskodott papársával, Ortutay Elemér atyával együtt még kilátogatott a 10. számú tábor temetőjébe, az A-73 számú sírhoz. Itt temették el az egyik szomszédos lágerben 1956. augusztus 5-én fegyverrel levert sztrájk vértanúját, a királyhízi születésű Csepes Iván atyát. A temetőben fényképek is készültek, amelyeket Galambos József juttatott el később az özvegynek.

Paptársai körében
(középen Galambos atya)

Munkácsi római katolikus
templom

Galambos atya
édesanyjával

Csáti József kárpátaljai helynök
Paskai bíboros látogatásakor. 1989.

Huszt római katolikus
templom

CSÁTI (CZAP) JÓZSEF

(Kiskapos, 1912. január 26. – †Munkács, 1993. március 1.)

Munkácsi segédlelkész (1945), plébános (1967), hittantanár, vikárius, egyházmegyei kormányzó.

Tizenegyen voltak testvérek. Hitre nevelték – Mécs László volt a lelkiatyja, hitoktatója, papi hivatásának csíráit tőle kapta. Ungváron járt a gimnáziumba. Amikor az ungvári magyar iskolát bezárták, különbözeti vizsgával átkerült Beregszászra és ott érettségizett. Később egyenesen Innsbruckba küldték a papképzőbe.

1939. június 18-án szentelték pappá. Dobóruszka község adminisztrátora lett. 1940-től középiskolai hittantanár Munkácson. 1944-től gimnáziumi hittanár és a konviktus igazgatója Ungváron. 1945-től munkácsi segédlelkész.

1951. január 11-én tartóztatta le az NKVD. Halálra ítélték, de azt végül nem hajtották végre – az isteni gondviselés megmentette.

Büntetését a Mordvin ASZSZK Vorkuta és Javasz nevű települések lágereiben töltötte.

1956. augusztus 17-én ért haza. Kiszabadulása után néhány évig nem mehetett vissza Munkácsra, ezért Ungváron telepedett le. 1956-tól 1967-ig szerednyei plébános. 1967-ben Munkácson lett plébános, majd 1986-tól a Kárpátaljai Római Katolikus Egyház vikáriusa, azaz hivatalosan bejegyzett kormányzója.

Csáti József fogadta 1989 tavaszán a Kárpátaljaára látogató dr. Paskai László bíborost.

A Szentszék 1992. március 28-án Ukrajna apostoli nunciusát, Antonio Franco érseket nevezte ki a Kárpátaljai Római Katolikus Egyház ordináriusává, aki ugyanezen év augusztus 13-án megerősítette Csáti Józsefet általános helynöki hivatalában.

Csáti József 1993. március 1-jén, 81 éves korában távozott az élők sorából.

GALAMBOS JÓZSEF

(Szentgotthárd (Vas m.), 1913. március 3. – †Huszt, 1985. december 2.)

Benei plébános, kormányzói vikárius. A budapesti Központi Szemináriumban tanult, 1939. március 19-én szentelték pappá. A Szatmári Egyházmegye papja lett, így került Kárpátaljára. Segédlelkész: Pusztadobos (1939), Nagyecsed (1940), Beregszász (1940), benei plébános.

1948 táján a szovjet hatóság házkutatást tartott nála, majd letartóztatták. „Bűnösségének” tárgyi bizonyítéka XII. Piusz pápa képe volt, ami miatt mint vatikáni kémét 25 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Az ungvári börtönön kívül a kijevei és a moszkvai börtönt is megjárta.

A Sztálin halálát követő politikai és társadalmi enyhülés következtében tömeges amnesztiára került sor, így Galambos József is hamarosan szabadult.

Galambos József 7 évi raboskodás után 1955-ben tért haza. Benében, Dolhán, Tiszaújlakon, Aknaszlatinán, majd 1976-tól Huszton volt plébános.

Huszti szolgálata idején – Szegedi Jenő és Závodnyik Tibor halálát követően – 1985. március 25-én választották meg helynöknek. Vikáriusi tisztségében a Szentszék is megerősítette.

1985. december 2-án halt meg Huszton. Hazautazása előtt az addig szintén egy vorkutai lágerben raboskodott pap-társával, dr. Ortutay Elemér atyával együtt még kilátogatott a 10. számú tábor temetőjébe, az A-73 számú sírhoz. Itt temették el az egyik szomszédos lágerben 1956. augusztus 5-én fegyverrel levert sztrájk vértanúját, a királyházi születésű Csépes Iván atyát. A temetőben fényképek is készültek, amelyeket Galambos József juttatott el később az özvegynek

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK 1945-1956

HEVELI ANTAL

KAPONYI (SZATHMÁR VÁRMÉNYE) 1916. AUGUSZTUS 21. -
SZOLYVA, 1999. JÚLIUS 21.

Szolyvai plébános, 1993-tól kormányzói vikárius, pápai preláthus, a Szolyvai Emlékpark egyik létrehozója, támogatója.

Német nyelvű katolikus gimnáziumban tanult Temesváron, majd latin és magyar nyelven Szatmárnémetiben és Nagyváradon folytatott teológiai tanulmányokat. Pappá szentelésére 1939. június 24-én került sor. Segédlelkészként (kapláneként) 1939-44 között Erdődön, Felsővisón, Szinfaluban és Szatmárnémetiben szolgált, majd 1944. szeptember 1-jétől Aknaszlatina plébánosává nevezték ki.

Hevelit 1950. április 23-án, mint "a társadalom ellenségét" tartóztatta le koholt vádak alapján az NKVD, majd Ungvárra szállították. Konfessziós perében a vádpontok között szerepelt, hogy 1947-50 között szovjetellenes propagandát folytatott annak érdekében, hogy megsejtsa a szovjet hatalom és a kommunista párt által szervezett községi rendezvényeket. A Büntető törvénykönyv 54.4 és 54.10 paragrafusainak alapján büntetése 25 év javítóbor, 5 év teljes jogvesztés és teljes vagyonelkobzás.

Kazahsztánba, egy karagandai lágerbe hurcolták. Hat év munkaszolgálat után, a szovjet érában bekövetkezett politikai enyhülés következtében 1956. március 9-én újravizsgálták ügyét. Büntetését tíz évre csökkentették, de a fennmaradt időt már nem kellett lágerben töltenie, így még az év májusának végén hazatérhetett Aknaszlatinára. Később Szolyvára helyezték. Itt szolgált egészen haláláig. 1989-90-ben maga kezdeményezte saját rehabilitációját.

1999. június 29-én, Péter és Pál napján, a szolyvai templomkertben felállított szabadtéri oltárnál mutatta be gyémántmiséjét. Híveinek lelki gondozását 1999. július 21-én bekövetkezett haláláig végezte. Emlékét magyar és német hívei egyaránt őrzik szerte Kárpátalján.

HOMOLYA PÉTER

(NYÁRABÉRELESONY (UNG. R.), 1903. DECEMBER 23. -
T. BEREGSZÁSZ, 1981. NOVEMBER 22.)

Felsődomonyai plébános, püspöki tanácsos, tanügyi esperes, beregszászi főesperes.

A gimnáziumot Ungvárott, Sárospatakon, Beregszászon és Szatmárnémetiben végezte, 1923-ban érettségizett. Kassán teológiát hallgatott, pappá szentelésére 1927. július 25-én került sor. Segédlelkész: Pálóc (1927), Tiba (1927), Felsődomonya (1928), Munkács (1929), majd adminisztrátor Kőrösmezőn (1930), Nagybereznai (1938), majd felsődomonyai (1941) plébános, püspöki tanácsos (1941).

A szovjet hatóság felsődomonyai plébánosként tartóztatta le először 1947. augusztus 21-én, majd szovjetellenes tevékenység vádjával az ukrán Btk. 16/80. §-a alapján 1 év szabadságvesztésre ítélte.

Másodszor 1950. november 25-én tartóztatták le. Az ukrán Btk. 54/10. és az 54/13. §-ai alapján előbb 25, majd - büntetése idejét csökkentve - 6 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Két esetben is fellebbezett, de eredmény nélkül.

A vorkutai lágerben töltötte büntetését. Együtt raboskodott Csáti József munkácsi lelkésszel. 1956. augusztus 6-án érkezett haza a lágerből. Visszatérve Beregszászon működött főesperesként. 1981. november 20-án került kórházba, Krisztus Király estéjén hunyt el. Rehabilitációs határozatában (1989. november 23. és 1992.) az áll, hogy az ellene felhozott vád alaptalan.

Hívével

Vorkutai láger

Aknaszlatinai római katolikus templom

Az alya által emelt emlékoszlop a Szolyvai Emlékparkban

Beregszászi római katolikus templom

HEVELI ANTAL

(Kaplony [Szatmár vármegye] 1916. augusztus 21. – †Szolyva, 1999. július 21.)

Szolyvai plébános, 1993-tól kormányzói vikárius, pápai prelátus, a Szolyvai Emlékpark egyik létrehozója, támogatója.

Német nyelvű katolikus gimnáziumban tanult Temesváron, majd latin és magyar nyelven Szatmárnémetiben és Nagyváradon folytatott teológiai tanulmányokat. Pappá szentelésére 1939. június 24-én került sor. Segédlelkészként (káplánként) 1939–44 között Erdődön, Felsővisón, Szinfaluban és Szatmárnémetiben szolgált, majd 1944. szeptember 1-jétől Aknaszlatina plébánosává nevezték ki.

Hevelit 1950. április 23-án, mint „a társadalom ellenségét” tartóztatta le koholt vádak alapján az NKVD, majd Ungvárra szállították. Konceptiós perében a vádpontok között szerepelt, hogy 1947–50 között szovjetellenes propagandát folytatott annak érdekében, hogy megghiúsítsa a szovjethatalom és a kommunista párt által szervezett községi rendezvényeket. Lakásán illegálisan gyűjtötte össze az iskoláskorú fiatalokat, ahol rágalmazta a kommunista pártot és a szovjet valóságot stb. A Büntető törvénykönyv 54-4 és 54-10 paragrafusainak alapján büntetése 25 év javítótábor, 5 év teljes jogvesztés és teljes vagyonelkobzás.

Kazahsztánba, egy karagandai lágerbe hurcolták. Hat év munkaszolgálat után, a szovjet érában bekövetkezett politikai enyhülés következtében 1956. március 9-én újravizsgálták ügyét. Büntetését tíz évre csökkentették, de a fennmaradt időt már nem kellett lágerben töltenie, így még az év májusának végén hazatérhetett Aknaszlatinára. Később Szolyvára helyezték, itt szolgált egészen haláláig.

1989–90-ben maga kezdeményezte saját rehabilitációját.

1999. június 29-én, Péter és Pál napján, a szolyvai templomkertben felállított szabadtéri oltárnál mutatta be gyémánt-miséjét. Híveinek lelki gondozását 1999. július 21-én bekövetkezett haláláig végezte. Emlékét magyar és német hívei egyaránt őrzik szerte Kárpátalján.

HOMOLYA PÉTER

(Nyárádkelecseny [Ung m.], 1903. december 23. – † Beregszász, 1981. november 22.)

Felsődomonyai plébános, püspöki tanácsos, tanügyi esperes, beregszászi főesperes.

A gimnáziumot Ungvárott, Sárospatakon, Beregszászon és Szatmárnémetiben végezte, 1923-ban érettségizett. Kassán teológiát hallgatott, pappá szentelésére 1927. július 25-én került sor. Segédlelkész: Pálóc (1927), Tiba (1927), Felsődomonya (1928), Munkács (1929), majd adminisztrátor Körösmezőn (1930). Nagybereznai (1938), majd felsődomonyai (1941) plébános, püspöki tanácsos (1941).

A szovjet hatóság felsődomonyai plébánosként tartóztatta le először 1947. augusztus 21-én, majd szovjetellenes tevékenység vádjával az ukrán Btk. 16/80. §-a alapján 1 év szabadságvesztésre ítélte.

Másodszor 1950. november 25-én tartóztatták le. Az ukrán Btk. 54/10. és az 54/13. §-ai alapján előbb 25, majd – büntetése idejét csökkentve – 6 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Két esetben is fellebbezett, de eredmény nélkül.

A vorkutai lágerben töltötte büntetését. Együtt raboskodott Csáti József munkácsi lelkésszel. 1956. augusztus 6-án érkezett haza a lágerből. Visszatérve Beregszászon működött főesperesként. 1981. november 20-án került kórházba, Krisztus Király estéjén hunyt el. Rehabilitációs határozatában (1989. november 23. és 1992.) az áll, hogy az ellene felhozott vád alaptalan.

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK 1945–1956

HORVÁTH ÁGOSTON
UNGYVÁR, 1918. MÁJUS 12. –
† UNGYVÁR, 1990. DECEMBER 10.

Ungvári római katolikus plébános.

Ungváron szerzett érettségit, a teológiát Kassán végezte. Pappá szentelésére 1941. június 15-én került sor. Segédlelkész: Tiba (1941), Dobóruszka és Felsődomonya (1941) községekben, majd adminisztrátor Csomaközön és Unghután (1942).

1948. december 7-én szerednyei lelképásztorként tartóztatták le. Kihallgatása során követelte, hogy „csehszlovák nyelven” tehessen vallomást. Az ukrán Btk. 54/10. §-a alapján 10 év lágerre ítélték, amelyet a ténylegesen leült évek számára (7 évre) leszállítottak.

Tíz évig Szibériában, egy a kínai határhoz közeli ólom- és rézbányájában dolgozott. Más források Kazahsztánt jelölik meg. A fogolytársaival közösen megünnepelt karácsony, hűsvét miatt ismételt büntetőlágerbe vitték át, ahol köztorvényes rabokkal együtt tartották.

Sztálin halála után részt vett egy 42 napig tartó sztrájkban, amelyet azután az NKVD tankokkal vert le. A lágerben háromszor volt disztrófia, amiből felépült. Hazatérése után a helyi egyházi előadó minden eszközzel akadályozta papi tevékenységét, mert egy görögkatolikus vikárius temetésén beszédet mondott. Ezért tíz esztendőre elhelyezték vándorpapnak. Működési engedélyét többször bevonták. 10 évig volt vándorpap az Ungvártól 200 kilométerre fekvő Gyertyánligeten, majd Técsön, Visken és Huszton szolgált. Csak az egyházi előadó halála után kerülhetett vissza Ungvárra.

Ungvári plébánosként fogadta a Kárpátaljai látogató Paskai László bíboros-érseket. Ungvárról, a „Zakarpattya” nevű szálló halljában a látogatást lezáró sajtókonferencián – a magyarországi és a helyi hírközlő szervek jelenlétében – hevesen felszólalt: „Mindaz, amiről itt beszéltek, nagyon szépen hangzik, de szóva kell tenni a mi üldöztetésünket, településekről történt kitiltásunkat, a hatalmi szervek állandó ellenőrzését. Azért vagyunk itt, hogy beszéljünk. Nem hallgatók el!” A jelenlévők próbálták csitítani, de ő nem hagyta magát, és folytatta a papokat ért sérelmek felsorolását. Kitiltása még akkor is bátorságra vallott.

1990. decemberében hunyt el ungvári plébánosként. Temetésén dr. Ortutay Elemér, görögkatolikus pap búcsúztatta.

1992. március 6-án rehabilitálták.

HUDRA LAJOS
BEREGLENYFALVA, 1929. MÁJUS 19. –
† MUNKÁCS, 1995. DECEMBER 10.

Beregszászi segédlelkész, 1993-tól püspöki helynök.

Erettségi vizsgájára 1939 júniusában került sor Beregszászban. Teológiai tanulmányait Szatmárnémetiben kezdte, majd 1944 őszén a közeledő Vörös Hadsereg elől menekülve Szombathelyen folytatta. Utolsó két évét, az V–VI. évfolyamot az időközben szovjet uralom alá került Kárpátalján – Bujaló Bernát, Pásztor Ferenc és Szegedi Jeno irányításával – fejezte be magánúton. Mivel Scheffler János szatmári megyéspüspök a szovjet hatóságoktól nem kapott beutazási engedélyt, ezért 1947. június 13-án Romzsza Tódor görög szertartású püspök szentelte fel őt Ungvárról.

Először beregszászi káplánként működött. 1949. október 14-én pedig kerepeci lelképásztorként Beregleányfalván, szülőfalujában tartóztatták le. A 22 éves fiatal papot előbb halálra ítélték, majd később „enyhítésképpen” a büntetést 25 év kényszermunkára változtatták. Így az ukrán Btk. 54/10. §-a alapján 25 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték.

Büntetését Karagandában és Vorkután töltötte.

1956. július 2-án tért haza. Fogságából szabadulva először Beregszászban, majd Kiszelmecen működött, és onnan látta el Perecsenyt. Unghutát és Turjaremetét. 1965-től 1975-ig Dolhan működött, majd Huszton, végül Aknaszlatinán, ahol 1979. május 19-én ő keresztelte meg Melega Gabriella Anna nővér, és 1988. augusztus 6-án ő részesítette az első szentáldozásban. Rehabilitációjára 1991. október 1-én került sor.

1993-ban, Csáti József halála után Antonio Franco nuncius a papság döntése alapján Hudra Lajost nevezte ki Kárpátalja általános helynökévé, ezért Aknaszlatináról Munkácsra költözött, ahol 1995. december 10-én hunyt el.

Ungvár római katolikus templom

Aknaszlatina római katolikus templom

HORVÁTH ÁGOSTON

(Ungvár, 1914. május 12. – † Ungvár, 1990. december 10.)

Római katolikus plébános.

Ungváron szerzett érettségit, a teológiát Kassán végezte. Pappá szentelésére 1941. június 15-én került sor. Segédlelkész: Tiba (1941), Dobóruszka és Felsődomya (1941) községekben, majd adminisztrátor Csomaközön és Unghután (1942).

1948. december 7-én szerednyei lelkipásztorként tartóztatták le. Kihallgatása során követelte, hogy „csehszlovák nyelven” tehessen vallomást. Az ukrán Btk. 54/10. §-a alapján 10 év lágerre ítélték, amelyet a ténylegesen leült évek számára (7 évre) leszállítottak.

Tíz évig Szibériában, egy, a kínai határhoz közeli ólom- és rézbányájában dolgozott. Más források Kazahsztánt jelölik meg. A fogolytársaival közösen megünnepelt karácsony, húsvét miatt ismételten büntetőlágerbe vitték át, ahol köztörvényes rabokkal együtt tartották.

Sztálin halála után részt vett egy 42 napig tartó sztrájkban, amelyet azután az NKVD tankokkal vert le. A lágerben háromszor volt disztrófiás, amiből felépült. Hazatérése után a helyi egyházügyi előadó minden eszközzel akadályozta papi tevékenységét, mert egy görög katolikus vikárius temetésén beszédet mondott. Ezért tíz esztendőre elhelyezték vándorpapnak. Működési engedélyét többször bevonták. 10 évig volt vándorpap az Ungvártól 200 kilométerre fekvő Gyer-tyánligeten, majd Técsőn, Viskén és Huszton szolgált. Csak az egyházi előadó halála után kerülhetett vissza Ungvárra.

Ungvári plébánosként fogadta a Kárpátaljára látogató Paskai László bíboros-érseket. Ungvárott, a „*Zakarpattya*” nevű szálló halljában a látogatást lezáró sajtókonferencián – a magyarországi és a helyi hírközlő szervek jelenlétében – hevesen felszólalt: „*Mindaz, amiről itt beszéltek, nagyon szépen hangzik, de szóvá kell tenni a mi üldöztetésünket, településekről történt kitiltásunkat, a hatalmi szervek állandó ellenőrzését. Azért vagyunk itt, hogy beszéljünk. Nem hallgatok el!*”. A jelenlévők próbálták csitítani, de ő nem hagyta magát, és folytatta a papokat ért sérelmek felsorolását. Kiállása még akkor is bátorságra vallott.

1990 decemberében hunyt el ungvári plébánosként. Temetésén dr. Ortutay Elemér, görög katolikus pap búcsúztatta.

1992. március 6-án rehabilitálták.

HUDRA LAJOS

(Beregleányfalva, 1919. március 19. – † Munkács, 1995. december 10.)

Beregszászi segédlelkész, 1993-tól püspöki helynök.

Érettségi vizsgájára 1939 júniusában került sor Beregszászban. Teológiai tanulmányait Szatmárnémetiben kezdte, majd 1944 őszén a közeledő Vörös Hadsereg elől menekülve Szombathelyen folytatta. Utolsó két évét, az V–VI. évfolyamot az időközben szovjet uralom alá került Kárpátalján – Bujaló Bernát, Pásztor Ferenc és Szegedi Jenő irányításával – fejezte be magánúton. Mivel Scheffler János szatmári megyéspüspök a szovjet hatóságoktól nem kapott beutazási engedélyt, ezért 1947. június 13-án Romzsa Tódor görög szertartású püspök szentelte fel őt Ungvárott.

Először beregszászi káplánként működött, 1949. október 14-én pedig kerepeci lelkipásztorként Beregleányfalván, szülőfalujában tartóztatták le. A 22 éves fiatal papot előbb halálra ítélték, majd később „*enyhítésképpen*” a büntetést 25 év kényszerszolgálatra változtatták. Így az ukrán Btk. 54/10. §-a alapján 25 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték.

Büntetését Karagandában és Vorkután töltötte.

1956. július 2-án tért haza. Fogságából szabadulva először Beregszászon, majd Kisszelmecen működött, és onnan látta el Perecsenyt, Unghutát és Turjaremetét. 1965-től 1975-ig Dolhán működött, majd Huszton, végül Aknaszlatinán, ahol 1979. május 19-én ő keresztelte meg Melega Gabriella Anna nővért, és 1988. augusztus 6-án ő részesítette az első szentáldozásban. Rehabilitációjára 1991. október 1-én került sor.

1993-ban, Csáti József halála után Antonio Franco nuncius a papság döntése alapján Hudra Lajost nevezte ki Kárpátalja általános helynökévé, ezért Aknaszlatináról Munkácsra költözött, ahol 1995. december 10-én hunyt el.

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK 1945–1956

LŐRINCZ ISTVÁN
NAGYBÁNYA, 1899. AUGUSZTUS 19. –
TRENČIN, 1978. JÚNIUS 24.

Lőrincz atya paptársával (az álló sorban balról a harmadik) Órdarmai plébános, esperes.
Középiskoláit Nagykárolyban, illetve Szatmárnémetiben végezte, 1908-ban itt kezdte meg teológiai tanulmányait is. Pappá szentelésére 1912. június 29-én került sor. Segédlelkész Szerednyén (1912) és Tiban (1913), kíséző lelkész Ungváron és Órdarmán (1914). Itt maradt plébánosnak. 1945-ig továbbra is Órdarmán szolgált.
Tindira Ernő bárdházi és dr. Tóth József szerednyei plébános mellett Lőrincz István órdarmai plébánosra súlytott le leg hamarabb a szovjet rendszer ökle – 1945. október 10-én koholt vádak alapján letartóztatták őket.
A Kárpátaljai Ukrán Néptanács 1944. december 18-án hozott 22. számú dekretumának 6. §-a alapján a Rendkívüli Bizottság 1946. január 29-én Lőrincz Istvánt 3 év javító-nevelő munkatáborra ítélte, amelyet még további 7 évre meghosszabbítottak. A távoli Szibériában töltötte le büntetését, ahol többek között juhokat őrzött.
Sztálin halálát követően 1953. június 8-án a következő kérelemmel fordult a moszkvai Ukrán Legfelsőbb Tanács elnökéhez: „Amnesztiát kérek az alábbiak alapján: Miután 1948. október 10-én letelt a szabadságvesztésem ideje, elvittek Kazahsztánba. 64 éves, munkaképtelen, beteg ember vagyok”.

1958-ban Kárpátaljára történő hazatérését követően nem térhetett vissza előző szolgálati helyére, Órdarmára, mivel időközben az ottani templomot bezárták. Az egyik közeli településen. Kincseshomokon telepedett le. Lőrincz atya a homoki egyházközségen kívül más környékbeli gyülekezetek híveinek szolgálatát is ellátta.

1958-ban, hazaérkezését követően az ungvári és a nagyszőlősi főesperessel, valamint a huszti és a munkácsi esperessel közösen újví, ún. lelkiismeretét figyelmeztető levelet írt a papsághoz. 1960 körül ő volt a vezetője annak a Beregszászába küldött papi bizottságnak, amelynek feladata különböző ügyekben a hívekkel való konzultáció volt.

Bohán Béla atya visszaemlékezése szerint, 1967-ben személyesen is találkoztak Lőrincz atyával Budapesten, aki rokonlátogatásra utazhatott ki Magyarországra. Budapesten a Rokolya utcai templomban Lőrincz atya szentmisét tartott. Ezt követően számos magyarországi pap előtt beszámolt a Kárpátalján fennálló helyzetéről, az egyre aggasztóbb állapotokról. Kiemelten szólt arról, hogy egyáltalán nincsen megoldva a papi utánpótlás. Beszámolt az ebben a kérdésben az állami szerveknél tett látogatásáról is, amelyen a hatóságok cinikusan a következőket válaszolták neki: „Majd úgy járunk, mint a bölények: kihalnak.”

1962-ben tartotta aranymiséjét, 1972-ben gyémántmiséjét. Ugyanakkor különösen emlékezetes – Kárpátaljai viszonylatban is –, hogy 1977-ben vasmisét is tartott. (A kárpátaljai római katolikus papok közül ezt a misét csak a mezőkaszonyi Károlyi Lajos tartotta.) Rá egy évvel, 1978. június 24-én halt meg Homokon. 1990. június 12-én rehabilitálták.

PLACKINGER PÁL
NAGYBÁNYA, 1905. FEBRUÁR 26. –
T. SZATMÁRNÉMETI, 2002. OKTÓBER 8.

Ungvári plébános, tiszteletbeli kanonok (1995).

Hatgyermekes családban született. 1942. április 4-én szentelték pappá. Segédlelkész Felsővisón (1942). 1943. augusztusában egy rövid tábori lelkészi kiképzésen vett részt. Nem maradt azonban a hadseregben, mert dr. Scheffler János püspök Krasznabéltek adminisztrálását bízta rá. 1944. augusztusában került Ungvárra.

1949. augusztus 14-én 25 év kényszermunkára ítélték vallásos propaganda terjesztése miatt. Tizenkét napi utazás után Karaganda állomáson szálltak ki a marhavagonból. Orosz nyelv ismerete, irástudása miatt megbocsátható volt a papsága is. Sztálin halála után, 1953. augusztusában Plackinger Pál is szabadult.

Hazatérte után Ismét Ungváron lekipásztorkodott. Mivel azonban az éppen akkortájt tetőződő békepapi mozgalom ellen is hatásos tevékenységet fejtett ki, 1961. tavaszán menekülnie kellett. Ismét Kazahsztánban keresett magának menedéket, ahol Karaganda városban és környékén a németajkú lekipásztori ellátását vállalta magára. Munka volt bőven. Jöttek Taskentből, Dusanbóból, Novoszibirszkából, hogy megkeresztelkedjenek, egyházi esküvőt köthessenek, szentgyónásban, szentáldozásban részesülhessenek. Másodszor is hazatért száműzetéséből. 1964-től plébános Viskén. Újabb kísértés tette próbára, de határozottan ellenállt a politikai rendőrség szervezési kísérletének. 1977. márciusában felbőlelték egy viski magyar embert, hogy tüntesse el a megtörhetetlen ellenállót. Az a rendőr mentette meg az életét, akit előző évben esketett titokban. Brezsnyevhez folyamodott segítségért. Csoda történt. Felkérték, adja be kivándorlási kérelmét. 1978. március 8-án „kitoloncolták” Nyugat-Németországba, ahol a mainzi egyházmegyébe szívesen fogadták, nyugdíjazásáig ott dolgozott. 1994-ben hazatért Szatmárnémetibe. 1995-től tiszteletbeli kanonok. 2002. október 8-án hunyt el Szatmárnémetiben.

Illegális szeresglató, 1950

Illegális misekönyv
1953, Vorkuta

Mainek püspök kispapjaival
látogatásban Szatmárnémetiben

LŐRINCZ ISTVÁN

(Nagykároly, 1889. augusztus 19. – †Kincseshomok, 1978. június 24.)

Órdarmai plébános, esperes.

Középiskoláit Nagykárolyban, illetve Szatmárnémetiben végezte, 1908-ban itt kezdte meg teológiai tanulmányait is. Pappá szentelésére 1912. június 29-én került sor. Segédlelkész Szerednyén (1912) és Tibán (1913), kisegítő lelkész Ungváron és Órdarmán (1914). Itt maradt plébánosnak. 1945-ig továbbra is Órdarmán szolgált.

Tindira Ernő bárdházi és dr. Tóth József szerednyei plébános mellett Lőrincz István órdarmai plébánosra súlytott le leghamarabb a szovjet rendszer ökle – 1945. október 10-én koholt vádak alapján letartóztatták őket.

A Kárpátaljai Ukrán Néptanács 1944. december 18-án hozott 22. számú dekrétumának 6. §-a alapján a Rendkívüli Bíróság 1946. január 29-én Lőrincz Istvánt 3 év javító-nevelő munkatáborra ítélte, amelyet még további 7 évre meghosszabbítottak. A távoli Szibériában töltötte le büntetését, ahol többek között juhokat őrzött.

Sztálin halálát követően 1953. június 8-án a következő kérelemmel fordult a moszkvai Ukrán Legfelsőbb Tanács elnökéhez: „*Amnesztiát kérek az alábbiak alapján: Miután 1948. október 10-én letelt a szabadságvesztésem ideje, elvittek Kazahsztánba. 64 éves, munkaképtelen, beteg ember vagyok.*”

1958-ban Kárpátaljára történő hazatérését követően nem térhetett vissza előző szolgálati helyére, Órdarmára, mivel időközben az ottani templomot bezárták. Az egyik közeli településen, Kincseshomokon telepedett le. Lőrincz atya a homoki egyházközségen kívül más környékbeli gyülekezetek híveinek szolgálatát is ellátta.

1958-ban, hazaérkezését követően az ungvári és a nagyszőlősi főesperessel, valamint a huszti és a munkácsi esperessel közösen újévi, ún. lelkiismeretet figyelmeztető levelet írt a papsághoz. 1960 körül ő volt a vezetője annak a Beregszászba küldött papi bizottságnak, amelynek feladata különböző ügyekben a hívekkel való konzultáció volt.

Bohán Béla atya visszaemlékezése szerint, 1967-ben személyesen is találkozott Lőrincz atyával Budapesten, aki rokonlátogatásra utazhatott ki Magyarországra. Budapesten a Rokolya utcai templomban Lőrincz atya szentmisét tartott. Ezt követően számos magyarországi pap előtt beszámolt a Kárpátalján fennálló helyzetről, az egyre aggasztóbb állapotokról. Kiemelten szólt arról, hogy egyáltalán nincsen megoldva a papi utánpótlás. Beszámolt az ebben a kérdésben az állami szerveknél tett látogatásáról is, amelyen a hatóságok cinikusan a következőket válaszolták neki: „*Majd úgy járnak, mint a bölények: kihalnak.*”

1962-ben tartotta aranymiséjét, 1972-ben gyémántmiséjét. Ugyanakkor különösen emlékezetes – kárpátaljai viszonylatban is –, hogy 1977-ben vasmisét is tartott. (A kárpátaljai római katolikus papok közül ezt a misét csak a mezőkaszonyi Károlyi Lajos tartotta.) Rá egy évvel, 1978. június 24-én halt meg Homokon. 1990. június 12-én rehabilitálták.

PLACKINGER PÁL

(Nagytarna, 1915. február 16. – † Szatmárnémeti, 2002. október 8.)

Ungvári plébános, tiszteletbeli kanonok (1995).

Hatgyermekes családban született. 1942. április 4-én szentelték pappá. Segédlelkész Felsővisón (1942). 1943 augusztusában egy rövid tábori lelkészi kiképzésen vett részt. Nem maradt azonban a hadseregnél, mert dr. Scheffler János püspök Krasznabéltek adminisztrálását bízta rá. 1944 augusztusában került Ungvárra.

1949. augusztus 14-én 25 év kényszermunkára ítélték vallásos propaganda terjesztése miatt. Tizenkét napi utazás után Karaganda állomásán szálltak ki a marhavagonból.

Orosz nyelv ismerete, írástudása miatt megbocsátható volt a papsága is. Sztálin halála után, 1953 augusztusában Plackinger Pál is szabadult.

Hazatérte után ismét Ungváron lelkipásztorkodott. Mivel azonban az éppen akkortájt tetőződő békepapi mozgalom ellen is hatásos tevékenységet fejtett ki, 1961 tavaszán menekülnie kellett. Ismét Kazahsztánban keresett magának menedéket, ahol Karaganda városban és környékén a németajkúak lelkipásztori ellátását vállalta magára. Munka volt bőven. Jöttek Taskentből, Dusanbéből, Novoszibirszkből, hogy megkeresztelkedjenek, egyházi esküvőt köthessenek, szentgyónásban, szentáldozásban részesülhessenek.

Másodszor is hazatért száműzetéséből. 1964-től plébános Viskén. Újabb kísértés tette próbára, de határozottan ellenállt a politikai rendőrség szervezési kísérletének. 1977 márciusában felbéreltek egy viski magyar embert, hogy tüntesse el a megtörhetetlen ellenállót. Az a rendőr mentette meg az életét, akit előző évben esketett titokban. Brezsnyevhez folyamodott segítségért. Csoda történt. Felkérték, adja be kivándorlási kérelmét. 1978. március 8-án „*kitoloncolták*” Nyugat-Németországba, ahol a mainzi egyházmegyébe szívesen fogadták, nyugdíjazásáig ott dolgozott. 1994-ben hazatért Szatmárnémetibe. 1995-től tiszteletbeli kanonok. 2002. október 8-án hunyt el Szatmárnémetiben.

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK 1945–1956

SÖRÖS (PIVOVÁR) JÁNOS
UNIOENNA (ÚNG. NÁ. 1892. JULIUS 3. –
Munkács, 1958

TEMPLI ISTVÁN
CHANNILUS, 1908. JULIUS 18. –
† RAHO, 1988. APRILUS 14.

Munkácsi plébános, kerületi esperes, szentszéki tanácsos (1933), a város képviselőtestületének tagja. Pappá szentelésére 1915. június 13-án került sor. Segédlelkész: Tiba (1915), Ungvár (1917), tábori lelkész Cordenons (1917), segédlelkész Felsővisón (1919), tanárjelölt Budapesten (1921), segédlelkész Munkácson (1923), adminisztrátor Nagybereznán (1924). 1933-tól szentszéki tanácsos, 1937-től Munkácsi plébános és kerületi esperes. 1941-ben Nemzetvédelmi keresztet kapott. Miután 1944-ben bevonulnak a szovjet csapatok, az NKVD megfigyelés alá vette. 1950. február 11-én Szentmiklóson tartóztatták le. Szovjetellenes tevékenységgel vádolták. Az ellene felhozott vádak között szerepelt: „Sörös János a kárpátaljai reakciós katolicizmus tényleges vezetője. Felép a dögözök kommunista nevelése ellen, a lakosság körében szovjetellenes propagandát folytat. (...) gyanús kapcsolatokat tart fenn a külfölddel, ellenzi a katolikus hívők pravoszláv hitre való áttérését. (...) Környezetében szovjetellenes vicceket terjesztett”.

Az ungvári kihallgatások további szakaszaként a Kijévi Állambiztonsági Szervek börtönét jelölték meg. A rendkívül hosszú kihallgatások után 1950. augusztus 10-én az ukrán Állambiztonsági szervek az ukrán Btk. 54/1., az 54/2. és az 54/10. §-ai alapján előbb 25, majd – büntetésének idejét csökkentve – 10 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték.

Büntetését az Irkutszki terület Csunka nevű település melletti Ozerinj лагерben töltötte. A Bajkál-tó melletti 37-es számú megsemmisítő táborban raboskodott.

A dossziéjában fennmaradt aktája szerint 1951. április 6-án semmisségi panaszt nyújtott be az USZSZK Katonai Bíróságához, amelyben a külföldi kapcsolatai tagadása mellett főleg idős korára, betegségre és teljes rokkantságára hivatkozva idő előtti szabadlábra helyezését kérte. Fellebbezését annyiban vették figyelembe, hogy büntetésének idejét csökkentették, 5 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő, állampolgári jogainak elvesztése nélküli szabadságvesztésre ítélték. Mindent a következőkre hivatkozva tették: „Sörös János nem szovjet állampolgár. Idős, beteg és munkaképtelen. Szovjetellenes tevékenysége nem nyert bizonyítást. Tettei nem mondhatók bűncselekménynek, mivel ezeket csak szolgálati kötelességként teljesítette” (68. o.). Egy időben rabtársa volt Harangozó Ferenc szombathelyi egyházmegyei papnak (Hetényi 1996: 404.).

1956. július 9-én szabadult. A fogságból 1956-ban rokkantan, beteg került haza. Munkácson folytatta papi szolgálatát. Szabadulását követően 1958-ban hunyt el Munkácson. 1989. június 26-án rehabilitálták.

Nevetleni plébános.

1931. március 25-én szentelték pappá. Segédlelkész: Szinfalu (1931), Krásznaterébes (1933), Felsővisó (1933), Mezőpetri (1934), Máramarossziget (1936), Erdőd (1938), Szamár (1939), kórházi lelkész Beregszászon (1940), Felsőbánya (1941), Várpálánka (1942). Még a háború befejezése előtt került plébánosnak Nevetlenfaluba. 1951. június 18-án itt tartóztatták le, majd az ukrán Btk. 54/2. és az 54/10. §-ai alapján 25 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Végül 10, illetve 6 év büntetést szabtak ki rá, amelyet a Kirovi körzet Rudnyicsnij nevű település légerében kellett letöltenie.

Záróiratában (Ungvár, 1951. október 2.) a következő megjegyzés olvasható: „Az elítélt Tempfli István bűnös tevékenysége bizonyított. Azonban a kiszabott büntetés mértéke túlságosan súlyosnak tűnik, és nincs arányban az elkövetett tettekkel. Figyelembe véve az elítélt szociális származását, és azt, hogy Tempfli szovjetellenes tevékenysége nem bizonyítható, az Ukrán Legfelsőbb Bíróság fellebbezés alapján 10 évre leszállította Tempfli István szabadságvesztését”.

1956. augusztus 1-i szabadulása után visszatért Nevetlenfaluba, onnan egy kommunista feljelentése alapján kellett távoznia. Az indok az volt, hogy határsámban (Románia) pap nem tartózkodhat. Egy ideig Aknaszlatinán tartózkodott, ahonnan később a rahói plébániára került. 1988. április 14-én halt meg Rahón.

Rehabilitálásról az 1992. március 19-én keltezett határozat intézkedik.

Nevetleni római katolikus templom

Ilegéts meisköryv

Rahói római katolikus templom

SÖRÖS (PIVOVÁR) JÁNOS

(Ungszenna [Ung m.], 1892. július 3. – †Munkács, 1958)

Munkácsi plébános, kerületi esperes, szentszéki tanácsos (1933), a város képviselőtestületének tagja.

Pappá szentelésére 1915. június 13-án került sor. Segédlelkész: Tiba (1915), Ungvár (1917), tábori lelkész Cordenons (1917), segédlelkész Felsővisón (1919), tanárjelölt Budapesten (1921), segédlelkész Munkácson (1923), adminisztrátor Nagybereznán (1924). 1933-tól szentszéki tanácsos, 1937-től Munkácsi plébános és kerületi esperes. 1941-ben Nemzetvédelmi kereszt kapott.

Miután 1944-ben bevonulnak a szovjet csapatok, az NKVD megfigyelés alá vette. 1950. február 11-én Szentmiklóson tartóztatták le. Szovjetellenes tevékenységgel vádolták. Az ellene felhozott vádak között szerepelt: *„Sörös János a kárpát-aljai reakciós katolicizmus tényleges vezetője. Fellep a dolgozók kommunista nevelése ellen, a lakosság körében szovjetellenes propagandát folytat. (...) gyanús kapcsolatokat tart fenn a külfölddel, ellenzi a katolikus hívők pravoszláv hitre való áttérését. (...) Környezetében szovjetellenes vicceket terjesztett”*.

Az ungvári kihallgatások további szakaszaként a Kijevi Állambiztonsági Szervek börtönét jelölték meg. A rendkívül hosszú kihallgatások után 1950. augusztus 10-én az ukrán állambiztonsági szervek az ukrán Btk. 54/1., az 54/2. és az 54/10. §-ai alapján előbb 25, majd – büntetésének idejét csökkentve – 10 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték.

Büntetését az Irkutszki terület Csunka nevű település melletti Ozernij lágerben töltötte. A Bajkál-tó melletti 37-es számú megsemmisítő táborban raboskodott.

A dossziéjában fennmaradt aktája szerint 1951. április 6-án semmisségi panaszt nyújtott be az USZSZK Katonai Bíróságához, amelyben a külföldi kapcsolatai tagadása mellett főleg idős korára, betegségére és teljes rokkantságára hivatkozva idő előtti szabadlábra helyezését kérte. Fellebbezését annyiban vették figyelembe, hogy büntetésének idejét csökkentették. 5 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő, állampolgári jogainak elvesztése nélküli szabadságvesztésre ítélték. Mindezt a következőkre hivatkozva tették: *„Sörös János nem szovjet állampolgár. Idős, beteg és munkaképtelen. Szovjetellenes tevékenysége nem nyert bizonyítást. Tettei nem mondhatók bűncselekménynek, mivel ezeket csak szolgálati kötelességként teljesítette”* (68. o.). Egy időben rabtársa volt Harangozó Ferenc szombathelyi egyházmegyes papnak (Hetyényi 1996: 404.).

1956. július 9-én szabadult. A fogságból 1956-ban rokkantan, betegen került haza. Munkácson folytatta papi szolgálatát. Szabadulását követően 1958-ban hunyt el Munkácson. 1989. június 26-án rehabilitálták.

DR. TEMFLI ISTVÁN

(Csanáros, 1908. július 18. – † Rahó, 1988. április 14.)

Nevetleni plébános.

1931. március 25-én szentelték pappá. Segédlelkész: Színfalu (1931), Krasznaterebes (1933), Felsővisó (1933), Mezőpetri (1934), Máramarossziget (1936), Erdőd (1938), Szamár (1939), kórházi lelkész Beregszászon (1940), Felsőbánya (1941), Várpálánka (1942). Még a háború befejezése előtt került plébánosnak Nevetlenfaluba. 1951. június 18-án itt tartóztatták le, majd az ukrán Btk. 54/2. és az 54/10. §-ai alapján 25 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. Végül 10, illetve 6 év büntetést szabtak ki rá, amelyet a Kirovi körzet Rudnyicsnyij nevű település lágerében kellett letöltenie.

Záróiratában (Ungvár, 1951. október 2.) a következő megjegyzés olvasható: *„Az elítélt Tempfli István bűnös tevékenysége bizonyított. Azonban a kiszabott büntetés mértéke túlságosan súlyosnak tűnik, és nincs arányban az elkövetett tettekkel. Figyelembe véve az elítélt szociális származását, és azt, hogy Tempfli szovjetellenes tevékenysége nem bizonyítható, az Ukrán Legfelsőbb Bíróság fellebbezés alapján 10 évre leszállította Tempfli István szabadságvesztését”*.

1956. augusztus 1-i szabadulása után visszatért Nevetlenfaluba, onnan egy kommunista feljelentése alapján kellett távoznia. Az indok az volt, hogy határsávbán (Románia) pap nem tartózkodhat. Egy ideig Aknaszlatinán tartózkodott, ahonnan később a rahói plébániára került. 1988. április 14-én halt meg Rahón.

Rehabilitásáról az 1992. március 19-én keltezett határozat intézkedik.

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PÁPOK 1945-1956

TINDIRA ERNŐ OFM. COVN.
(LATINIA, 1892, 1902 -
TUNGVA, 1972, JANUÁR 19.)

Bárdházi plébános.

Melegá Anna nővérnek köszönhetően sikerült a meglévő töredékes adatokat kiegészíteni. Innen tudjuk, hogy Ernő atya Amerikában született és minorita ferences szerzetes volt. Teológiai tanulmányait Rómában végezte, majd felvidéki minorita kolostorokban élt szerzetesként. Dossziájában fennmaradt a papszenteléséről szóló latin nyelvű igazolás és ugyancsak latinul két diszpozíciójáról szóló levél 1920-ból, illetve 1939-ből. Feltételezhetőleg kérvényezte a ferences rendből való elbocsátását, s ezt követően lépett egyházmegyei szolgálatba. Így kerülhetett Kárpátaljára, ahol plébánosként működött (Lucián Babucki, felvidéki lengyel minorita közlése). 1940. április 15-én Tecsőri Bárdháza helyezett plébánosnak.

1946. augusztus 25-én itt tartóztatták le, majd az ukrán Btk. 54/4. §-a alapján 6 évre ítélték el. Az ellene felhozott vádak között szerepelt: „Az ifjúságot a magyar kormány iránti hűség és a Szovjetunió iránti gyűlöletre nevelte. 1944. május 6-án Bárdháza környékére szovjet ejtőernyősök ereszkedtek le. Tindira ezt azonnal jelentette a csendőrségnek. Jelen pillanatban Tindira elégedetlen a fennálló társadalmi renddel. Hajlandó külföldre szökni”.

1946. november 18-án semmisségi panasszal élt, amelyben tagadta az ellene felhozott vádakait, de mindent figyelmen kívül hagyva fellebbezését elutasították. Büntetését a Kamenyec-Podolszkij terület Polonne nevű lágerében kellett töltönie.

1952. augusztus 25-én tért haza. Az 1956-os amnesztia után egy időre kitiltották Kárpátaljáról és száműzetésbe kényszerítették. Több évi kitiltás után, csak halála előtt térhetett vissza Kárpátaljára. 1972-ben halt meg Ungváron. 1991. április 17-én rehabilitálták.

TÓTH JÓZSEF, DR.
(BEREGSZÁSZ, 1903, JANUÁR 12 -
SZEREDNYE, 1968 (1973))

Szerednyei plébános.

1925. jún. 28-án szentelték pappá. Segédlelkész Dobóruszkán (1925), Felsődomonyán (1926), Beregszászon (1927) és Munkácsán (1927). Lelkész: Csapon (1931) és Szerednyén (1936).

Miután Kárpátalját a Szovjetunióhoz csatolták, megkezdődött a nagyszabású egyház- és vallásüldözés. 1945. november 8-án szerednyei plébánosként Nagyszőlősen tartóztatták le. A katolikus papok közül ő az egyik első letartóztatott. Az ukrán Btk. 54/13. §-a alapján 4 évre ítélték. Büntetése helyére, idejére, illetve hazatérésének dátumára nem áll rendelkezésünkre vonatkozó adat.

Az amnesztia után száműzetésbe kényszerítették, évekig ki volt tiltva Kárpátaljáról. Nem sokkal halála előtt térhetett haza. 1969-ben, más források szerint 1973-ban halt meg Szerednyén.

Bárdházi római katolikus templom

Szerednyei templomos rend vármegye

TINDIRA ERNŐ OFM. COVN.

(*Latrubia Amer, 1892 – †Ungvár, 1972. január 19.*)

Bárdházi plébános.

Melega Anna nővérnek köszönhetően sikerült a meglévő töredékes adatokat kiegészíteni. Innen tudjuk, hogy Ernő atya Amerikában született és minorita ferences szerzetes volt. Teológiai tanulmányait Rómában végezte, majd felvidéki minorita kolostorokban élt szerzetesként. Dossziájában fennmaradt a papszenteléséről szóló latin nyelvű igazolás és ugyancsak latinul két diszpozíciójáról szóló levél 1920-ból, illetve 1939-ből. Feltehetőleg kérvényezte a ferences rendből való elbocsátását, s ezt követően lépett egyházmegyei szolgálatba. Így kerülhetett Kárpátaljára, ahol plébánosként működött (Lucián Babucki, felvidéki lengyel minorita közlése). 1940. április 15-én Técsőről Bárdházára helyezték plébánosnak.

1946. augusztus 25-én itt tartóztatták le, majd az ukrán Btk. 54/4. §-a alapján 6 évre ítélték el. Az ellene felhozott vádak között szerepelt: *„Az ifjúságot a magyar kormány iránti hűségre és a Szovjetunió iránti gyűlöletre nevelte. 1944. május 6-án Bárdháza környékére szovjet ejtőernyősök ereszkedtek le. Tindira ezt azonnal jelentette a csendőrségnek. Jelen pillanatban Tindira elégedetlen a fennálló társadalmi renddel. Hajlandó külföldre szökni”*.

1946. november 18-án semmisségi panasszal élt, amelyben tagadta az ellene felhozott vádak, de mindezt figyelmen kívül hagyva fellebbezését elutasították. Büntetését a Kamenyec-Podolszkiji terület Polonne nevű lágerében kellett töltenie.

1952. augusztus 25-én tért haza. Az 1956-os amnesztia után egy időre kitiltották Kárpátaljáról és száműzetésbe kényszerítették. Több évi kitiltás után, csak halála előtt térhetett vissza Kárpátaljára. 1972-ben halt meg Ungváron. 1991. április 17-én rehabilitálták.

TÓTH JÓZSEF, DR.

(*Beregszász, 1903. január 12. – †Szerednye, 1968 (1973.)*)

Szerednyei plébános.

1925. jún. 28-án szentelték pappá. Segédlelkész Dobóruszván (1925), Felsődomonyán (1926), Beregszászászon (1927) és Munkácson (1927). Lelkész: Csapon (1931) és Szerednyén (1936).

Miután Kárpátalját a Szovjetunióhoz csatolták, megkezdődött a nagyszabású egyház- és vallásüldözés. 1945. november 8-án szerednyei plébánosként Nagyszőlősen tartóztatták le. A katolikus papok közül ő az egyik első letartóztatott. Az ukrán Btk. 54/13. §-a alapján 4 évre ítélték. Büntetése helyére, idejére, illetve hazatérésének dátumára nem áll rendelkezésünkre vonatkozó adat.

Az amnesztia után száműzetésbe kényszerítették, évekig ki volt tiltva Kárpátaljáról. Nem sokkal halála előtt térhetett haza. 1969-ben, más források szerint 1973-ban halt meg Szerednyén.

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI RÓMAI KATOLIKUS PAPOK 1945-1956

TÖKÉS (TREISZKER) GYÖRGY
(Zala, 1898. február 25. –
Húser, 1973/1975.)

**KEVÉSBÉ ISMERT
LELKÉSZEK**

BOSCHETTI ANDRÁS

(Debrecen, 1880. október 27. – †Rahó, 1951. december 25.)
Esperes plébános, tisztebeli pápai kamarás. 1903. június 27-én szentelték pappá. Segédlelkész: Tiszaújlak (1903), Nagybocska (1904), Felsőbánya (1906), Felsővidék (1906), Szatmár (1907). 1908-ban hivatott Munkácsra, majd 1909-ben helyettes lelkész Nagysomkúton. 1909-ben segédlelkész Máramarosigeten. 1911-ben akasztaltnál, 1921-ben rahói plébános, 1924-ben a rahói kerület esperese. 1933-ban betegség miatt nyugállományba vonult, ebben az esztendőben kapta meg a tisztebeli pápai kamarás címet. A szovjet csapatok bevonulása után meghurcolták.

LŐRINCZY (BÉLA) ADALBERT

(Ungvár, 1907. március 26. – †Csep, 1985)
1930. június 24-én szentelték pappá. Segédlelkész Beregszászon (1930) és Ungváron (1935) 1935-től letartóztatásáig Csep lelkése. A háború után Szibériába deportálták. Visszatérve egészen haláláig ismét Csapon működött.

MÜLLER ISTVÁN

(Királyháza, 1916. október 19. – †Nagyszőlős, 1973)
1943. április 11-én szentelték pappá. Segédlelkész Felsővisón (1943). 1945-ben lelkész Körösmezőn. Innen a Szovjetunióba szállították. Visszatérve a fogságból elhalálozásáig Nagyszőlősen működött.

SCHUEERMANN KÁROLY

(Vállaj (Szatmár m.), 1915. szeptember 12. – †Hollóháza, 1982. július 22.)
1941. június 15-én szentelték pappá Szatmárnémetiben. Segédlelkész: Ungváron (1942-1943) és Nagyberezsnán (1943). Itt érte a szovjet bevonulás 1944 őszén. Hamarosan letartóztatták és bebörtönözték. Nincsenek adataink kiszabadulásának időpontjáról, mint ahogy arról sem, mikor sikerült neki visszaköltöznie az anyaországba. A sematizmusok szerint 1948-tól Vásárosnaményban kaplán, majd Mátészalkán és Terem községben plébános. 1958-tól kaplán Erdőteleken, 1961-től hollóházi plébános. Ő építette a legelső templomot Hollóházán.

VASKÓ BÉLA

(Kecskemét, 1913. márc. 23. – †1945?)
1937. május 2-án szentelték pappá. Segédlelkész Fehérgyarmaton (1937) és Ungváron (1940), majd 1941-től adminisztrátor Nagyecőcn. Kárpátalján maradt, megjárta Szibériát.

Huszt plébános, esperes, püspöki tanácsos (1939).
1915. június 13-án szentelték pappá. Segédlelkész Kálmándon (1915), Mezőpetriben (1916), Huszton (1916), Pálócson (1917). Lelkész Laposbányán (1918) és Csegöldön (1922). 1939-ben püspöki tanácsosként nevezték ki, majd 1941-ben Madarász István kassai püspök Husztra helyezte plébánosnak. A huszti hittantermen falán egy bekeretezett latin nyelvű kinevezési okmány a nevére van kiállítva.
1950. május 23-án huszti plébánosként tartóztatták le. Az ukrán Btk. 54/A. és az 54/10. §-ai alapján előbb 25, majd – büntetésének idejét csökkentve – 10, illetve 8 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték, amelyet az Irkutszki terület Zajarszk nevű lágerében kellett letöltenie.
Fennmaradt egy lágerből nővérének, Gizellának írt levele, amelyből néhány részletet idézünk.
„Kedves Gizellát Béla édesanyjáról mindennapi imámban megemlékezem. A mi égi Édesanyánk sohasem hagy el minket. A régi zsoldár-könyvvel csinált azt, amit a Korda és Szpiritu szövegeivel tettél”. Feltehetőleg a „csinált azt” azt jelenti, hogy vágja szét lapokra, és papírok közé rejtve adja fel csomagban.
„Mindenkít, mindenkit külön is szívből, melegen üdvözlök. Belát, Tóged és a többi testvéreket sokszor csókol György”. (A kézzel írt levél a Huszton elhunyt Tóth Miklósné, Shin Margittól való. A szerkesztő saját gyűjtése.)
1956 júniusában, szabadulása után meggyötörtén tért haza. Haláláig a huszti egyházközség plébánosa volt. 1973-ban, más források szerint 1975-ben hunyt el Huszton.

A papok és hívek kömeges kivégzésének helyszínei

Tökés a huszti iskolások körében (1941. április)

Huszt római katolikus templom

TÖKÉS (TREFSZKER) GYÖRGY

(Zajta, 1891. február 25. – †Huszt, 1973/1975.)

Husztai plébános, esperes, püspöki tanácsos (1939).

1915. június 13-án szentelték pappá. Segédlelkész Kálmádon (1915), Mezőpetriben (1916), Huszton (1916), Pálócon (1917). Lelkész Laposbányán (1918) és Csegöldön (1922). 1939-ben püspöki tanácsossá nevezték ki, majd 1941-ben Madarász István kassai püspök Husztra helyezte plébánosnak. A huszti hittanterem falán egy bekeretezett latin nyelvű kinevezési okmány a nevére van kiállítva.

1950. május 23-án huszti plébánosként tartóztatták le. Az ukrán Btk. 54/4. és az 54/10. §-ai alapján előbb 25, majd – büntetésének idejét csökkentve – 10, illetve 8 év javító-nevelő munkatáborban letöltendő szabadságvesztésre ítélték, amelyet az Irkutszki terület Zajarszk nevű lágerében kellett letöltenie.

Fennmaradt egy lágerből nővérének, Gizellának írt levele, amelyből néhány részletet idézünk.

„Kedves Gizella! Béla édesanyjáról mindennapi imáimban megemlékezem. A mi égi Édesanyánk sohasem hagy el minket. A régi zsoltár-könyvvel csináld azt, amit a Korda és Szpiritu szövegeivel tettél.” Feltehetőleg a „csináld azt” azt jelenti, hogy vágja szét lapokra, és papírok közé rejtve adja fel csomagban.

Mindenkit, mindenkit külön is szívből, melegen üdvözlök. Bélát, Téged és a többi testvéreket sokszor csókol György.” (A kézzel írt levél a Huszton elhunyt Tóth Miklósné, Shin Margittól való. A szerkesztő saját gyűjtése.)

1956 júniusában, szabadulása után meggyötörtén tért haza. Haláláig a huszti egyházközség plébánosa volt. 1973-ban, más források szerint 1975-ben hunyt el Huszton.

KEVÉSBÉ ISMERT LELKÉSZEK

BOSCHETTI ANDRÁS

(Debrecen, 1880. október 27. – †Rahó, 1951. december 25.)

Esperes plébános, tisztebeli pápai kamarás. 1903. június 27-én szentelték pappá. Segédlelkész: Tiszaújlak (1903), Nagybocskó (1904), Felsőbánya (1906), Felsővisó (1906), Szatmár (1907). 1908-ban hitoktató Munkácson, majd 1909-ben helyettes lelkész Nagysomkúton. 1909-ben segédlelkész Máramaroszigeten. 1911-ben aknaszlatinai, 1921-ben rahói plébános, 1924-ben a rahói kerület esperese. 1933-ben betegség miatt nyugállományba vonult, ebben az esztendőben kapta meg a tiszteletbeli pápai kamarás címet. A szovjet csapatok bevonulása után meghurcolták.

LŐRINCZY (BÉLA) ADALBERT

(Ungvár, 1907. március 26. – †Csap, 1985)

1930. június 24-én szentelték pappá. Segédlelkész Beregszászon (1930) és Ungváron (1935) 1935-től letartóztatásáig Csap lelkésze. A háború után Szibériába deportálták. Visszatérően egészen haláláig ismét Csapon működött.

MÜLLER ISTVÁN

(Királyháza, 1916. október 19. – †Nagyszőlős, 1973.)

1943. április 11-én szentelték pappá. Segédlelkész Felsővisón (1943). 1945-ben lelkész Körösmezőn. Innen a Szovjetunióba szállították. Visszatérve a fogságból elhalálkozásáig Nagyszőlősön működött.

SCHEUERMANN KÁROLY

(Vállaj (Szatmár m.), 1915. szeptember 12. – †Hollóháza, 1982. július 22.)

1941. június 15-én szentelték pappá Szatmárnémetiben. Segédlelkész: Ungváron (1942–1943) és Nagybereznán (1943). Itt érte a szovjet bevonulás 1944 őszén. Hamarosán letartóztatták és bebörtönözték. Nincsenek adataink kiszabadulásának időpontjáról, mint ahogy arról sem, mikor sikerült neki visszaköltöznie az anyaországba. A sematizmusok szerint 1948-tól Vásárosnaményban káplán, majd Mátészalkán és Terem községben plébános. 1958-tól káplán Erdőteleken, 1961-től hollóházi plébános. Ő építette a legelső templomot Hollóházán.

VASKÓ BÉLA

(Kemecse, 1913. márc. 23. – †1945?)

1937. május 2-án szentelték pappá. Segédlelkész Fehérgyarmaton (1937) és Ungváron (1940), majd 1941-től adminisztrátor Nagygyöcön. Kárpátalján maradt, megjárta Szibériát.

KÜZDELEM A FENNMARADÁSÉRT (1945–1956) ENYHÜLÉS, A MEGFIGYELÉSEK ÉS A TILTÁSOK IDŐSZAKA

Dr. SCHEFFLER JÁNOS (1887–1952)
MEGYÉSPÜSPÓK (1942–1952)

Az 1945 után a szovjet hatóság elsősorban azokat a papokat próbálta „eltenni láb alól”, akiknek döntő szava volt az egyházban. Több hullámban először 1945-ben, majd 1947-ben, illetve 1949-ben hurcolták el a legtöbb papt. Az utolsó ilyen ítéletre 1952-ben került sor. A szerzetesrendeket megszüntették, az iskolákban és kórházakban szolgáló Páli Szent Vincéről nevezett Szatmári Irgalmas Nővéreket kitiltották, csak titokban és civilben dolgozhattak tovább. (Szendrey Anita)

Dr. Scheffler János megyéspüspök 1945-ben járt utoljára egyházmegyéjének ezen a területén és a Rómából kapott utasítás szerint beosztotta – ha megnehezedik a kapcsolattartást az egyházmegye püspökével, vagy letartóztatják a vikáriust, ki következik utána a sorban.

1945–1949 között Pásztor Ferenc beregszászi főesperes volt a vikárius, majd az ő elhurcolása után Bujaló Bernát ungvári főesperes, akit 1952-ben ugyancsak letartóztattak.

Ekkor az állami szervek önkényesen Mészáros János ungvári plébánost (1956) nevezték ki. 1956-ban hazajötték a lágerokba hurcolt papok, hazakerült Bujaló Bernát főesperes is, aki ugyan átvette a kormányzást, de egészségi állapota miatt hamarosan lemondott. A kijelölt utód, Szegedi Jenő várpálankai plébános nem kapott állami elismerést, és nem kormányozhatott, de plébánosként egészen 86 éves korában bekövetkezett haláláig végezte papi szolgálatát.

1945-ben 37 plébánia létezett, ebből 1 megszűnt (a hívek emigráltak Németországba). Az istentiszteleti helyek (templomok, kápolnák, iskolakápolnák) közül 15-öt bezártak és raktárrá építettek át, 6-ot leromboltak, nem számolva a kolostori, kórházi kápolnákat.

Páciid atya Gulágon ragyogó túlélési szabályokat állítottak össze:

1. A szenvedést ne dramatizáld, a panaszkodástól csak gyengébb leszel.
2. Keresd a lágerélet apró örömeit.
3. Mozgósítsd az életenergiád, légy különb rabtartóidnál.
4. Kapaszkodj, amibe tudsz, ha a Jóistenbe, akkor rájössz, Ő is akarja a túlélést.

A gulágot és 100 évet megélt Páciid atya

A szovjet korszakban minden egyházi tevékenység tilos volt. A kialakult helyzetben az egyház irányítása, működése, egyáltalán fennmaradása emberfeletti erőfeszítéseket követelt. A papok megélhetése, elemi szükségleteinek a kielégítése is veszélybe került. Államosították a plébániákat, a papi lakásokat, ezért magánházakban húzták meg magukat. A lelkipásztoroknak működésükért „luxusadót” kellett fizetniük. Az itt élő és működő személyeket mindennapi ellenőrzés alatt tartották. A templomoknál zajló eseményeket sokféleképpen ellenőrizték: félénként a helyi állami hatóságot valamennyi pénzügyi mozgásról a pénztárkönyv bemutatásával kellett tájékoztatni. A papi tevékenységet helyileg is korlátozták, szolgálataik meghatározott templomokra irányult. Nem engedték a szegények támogatását. (pl.: Szent Antal persely) (Szendrey Anita)

Az Állami Egyházügyi Hivatal Bujaló Bernát lemondása után ismét Mészáros Jánost ismerte el vikáriusnak, majd az ő visszavonulása után Závodnyik Tibor lett az államilag elismert vikárius (1961-től 1984-ig, haláláig). Ő megpróbálta helyreállítani a katolikus egyház római központjával a megszakadt kapcsolatot, ebben Dr. Brezanóczy Pál aknásztitkár születésű egri érsek (+1971) segítette.

A sokszor emlegetett vallásszabadság szomorú példája: a szabályszerűen kinevezett egyházi vikáriust nem engedték működni, hanem önkényesen olyan papt állították az előtérbe vezetőnek, aki hajlott a kompromisszumra annak érdekében, hogy legalább a vallási élet minimuma lehetséges legyen.

1985 márciusában (Závodnyik Tibor és Szegedi Jenő halála után) az akkor Kárpátalján működő papok Galambos József huszti plébánost választották meg vikáriusnak (+1985 december), majd utána Csáti József munkácsi plébánost (a részegyházak vezetőjét a római pápa nevezi ki, de akkor nem lehetett Rómához fordulni, ezért kellett helyben választani). Csáti József vikáriusi működéséhez az illetékes állami hatóság is hozzájárult.

Az idők változásának jele, hogy M. Gorbacsov és II. János Pál pápa találkozását követően Francesco Colasuonno érsek, a Szentsek rendkívül követte is ellátogatott Kárpátaljára is, szolt a magyar, német és szlovák anyanyelvű hívekhez és megerősítette a papság által választott Csáti József vikáriusi kinevezését.

Az elköszönt nagyváradi ferences kolostor a 90-es években

A kolostor, mint helytörténeli múzeum

A visszakapott s felújított kolostor napjainkban

KÜZDELEM A FENNMARADÁSÉRT (1945–1956)

ENYHÜLÉS, A MEGFIGYELÉSEK ÉS A TILTÁSOK IDŐSZAKA

DR. SCHEFFLER JÁNOS

(1887. október 29. – †1952. december 6.)

Az 1945 után a szovjet hatóság elsősorban azokat a papokat próbálta „eltenni láb alól”, akiknek döntő szava volt az egyházban. Több hullámban először 1945-ben, majd 1947-ben, illetve 1949-ben hurcolták el a legtöbb papot. Az utolsó ilyen ítéletre 1952-ben került sor. A szerzetesrendeket megszüntették, az iskolákban és kórházakban szolgáló Páli Szent Vincéről nevezett Szatmári Irgalmas Nővéreket kitiltották, csak titokban és civilben dolgozhattak tovább. (Szendrey Anita)

Dr. Scheffler János megyéspüspök (későbbi vértanú, a román Gulág foglyaként hunyt el) 1945-ben járt utoljára egyházmegyéjének ezen a területén és a Rómából kapott utasítás szerint beosztotta – ha megnehezedik a kapcsolattartás az egyházmegye püspökével, vagy letartóztatják a vikáriust, ki következik utána a sorban.

1945–1949 között Pásztor Ferenc beregszászi főesperes volt a vikárius, majd az ő elhurcolása után Bujaló Bernát ungvári főesperes, akit 1952-ben ugyancsak letartóztattak.

Ekkor az állami szervek önkényesen Mészáros János ungvári plébánost (1956) nevezték ki. 1956-ban hazajöttek a lágerekből hurcolt papok, hazakerült Bujaló Bernát főesperes is, aki ugyan átvette a kormányzást, de egészségi állapota miatt hamarosan lemondott. A kijelölt utód, Szegedi Jenő várpalánkai plébános nem kapott állami elismerést, és nem kormányozhatott, de plébánosként egészen 86 éves korában bekövetkezett haláláig végezte papi szolgálatát.

1945-ben 37 plébánia létezett, ebből 1 megszűnt (a hívek emigráltak Németországba). Az istentiszteleti helyek (templomok, kápolnák, iskolakápolnák) közül 15-öt bezártak és raktárrá építettek át, 6-ot leromboltak, nem számolva a kolostori, kórházi kápolnákat.

Placid atya Gulágon ragyogó túlélési szabályokat állítottak össze:

1. A szenvedést ne dramatizáld, a panaszkodástól csak gyengébb leszel.
2. Keresd a lágerélet apró örömeit.
3. Mozgósítsd az életenergiád, légy különb rabtartóidnál.
4. Kapaszkodj, amibe tudsz, ha a Jóistenbe, akkor rájössz, Ő is akarja a túlélést.

A szovjet korszakban minden egyházi tevékenység tilos volt. A kialakult helyzetben az egyház irányítása, működése, egyáltalán fennmaradása emberfeletti erőfeszítéseket követelt. A papok megélhetése, elemi szükségleteinek a kielégítése is veszélybe került. Államosították a plébániákat, a papi lakásokat, ezért magánházakban húzták meg magukat. A lelképásztoroknak működésükért „luxusadót” kellett fizetniük. Az itt élő és működő személyeket mindennapi ellenőrzés alatt tartották. A templomoknál zajló eseményeket sokféleképpen ellenőrizték: félénként a helyi állami hatóságot valamennyi pénzmozgásról a pénztárkönyv bemutatásával kellett tájékoztatni. A papi tevékenységet helyileg is korlátozták, szolgálataik meghatározott templomokra irányult. Nem engedték a szegények támogatását. (pl.: Szent Antal persely) (Szendrey Anita)

Az Állami Egyházügyi Hivatal Bujaló Bernát lemondása után ismét Mészáros Jánost ismerte el vikáriusnak, majd az ő visszavonulása után Závodnyik Tibor lett az államilag elismert vikárius (1961-től 1984-ig, haláláig). Ő megpróbálta helyreállítani a katolikus egyház római központjával a megszakadt kapcsolatot, ebben Dr. Brezanóczy Pál aknaszlatinai születésű egri érsek (+1971) segítette.

A sokszor emlegetett vallásszabadság szomorú példája: a szabályszerűen kinevezett egyházi vikáriust nem engedték működni, hanem önkényesen olyan papot állítottak az előtérbe vezetőnek, aki hajlott a kompromisszumra annak érdekében, hogy legalább a vallási élet minimuma lehetséges legyen.

1985 márciusában (Závodnyik Tibor és Szegedi Jenő halála után) az akkor Kárpátalján működő papok Galambos József huszti plébánost választották meg vikáriusnak (+1985 december), majd utána Csáti József munkácsi plébánost (a részegyházak vezetőjét a római pápa nevezi ki, de akkor nem lehetett Rómához fordulni, ezért kellett helyben választani). Csáti József vikáriusi működéséhez az illetékes állami hatóság is hozzájárult.

Az idők változásának jele, hogy M. Gorbacsov és II. János Pál pápa találkozását követően Francesco Colasuonno érsek, a Szentszék rendkívüli követe is ellátogatott Kárpátaljára is, szólt a magyar, német és szlovák anyanyelvű hívekhez és megerősítette a papság által választott Csáti József vikáriusi kinevezését.

ÚJRA SZABAD VALLÁSGYAKORLAT... RENDSZERVÁLTÁS (1989-1991)

"Paskai bíboros Bohán Béla jesszúval és a kárpátaljai egyházi központtal. 1989.

Az enyhülés időszak a 80-as évektől kezdődött... A Kijevi Rusz megkeresztelésének 1000. évfordulóján Moszkvában, Leningrádban és Kijevben nagy ünnepségeket rendeztek, amelyeken a latin egyház küldöttségében számos püspök és bíboros is részt vett.

Csáti József, a kárpátaljai római katolikus egyház vezetője meghívta Paskai László bíborost Kárpátaljára és segítségét kérte. A látogatásra 1989 májusában került sor.

Paskai László bíboros határozott fellépésének köszönhetően sorraadták vissza az erőszakos szovjetizálás idején elkobzott templomokat, egyházi intézményeket, a későbbiekben Magyarországról papok érkeztek a kárpátaljai magyar közösség lelkipályozására, az elhivatottságot érző fiatal fiúk számára is lehetőséget biztosítottak teológiai tanulmányokra, ezzel újra beindították a 40-es években betiltott papnevelést.

Rehabilitálták a politikai elítélteket, törvényt fogadtak el a vallás szabad gyakorlásáról. „Az új élet sokak imájából és szenvedéséből sarjadt.” (Szendrey Anita)

Paskai László a munkácsi templom előtt. 1989. május 22.

Károlyi László a munkácsi templom előtt. 1989. május 22.

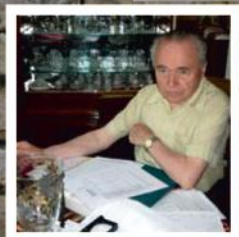

A Szentpétervári területen politikai megítélésnek áldozottként: voltaményi katolikus, közéleti nemzeti és szertartásokban tartó püspök, pap, szerzetes, szerzetes és világ hírói emléke. Emlékemű.

Paskai bíboros sajtóközvetítője Paski kárpátaljai egyházi központban.

Bohán Béla jesszú pap.

MAJNEK ANTAL PÜSPÖK
PÜSPÖKI JELENLÉTE, DOMINUS FORITUDO MEA
(AZ ÚR AZ ÉN ERŐSSÉGEM).

Majnek Antal püspök 1951. november 18-án született Budapesten.

Teológiai tanulmányait a Ferences Hittudományi Főiskolán végezte Esztergomban és Budapesten. Szerzetesi örökfogadalmát 1981. szeptember 15-én tette le.

A rendszerváltás után 1989 júliusában két rendtársával együtt érkezett Kárpátaljára.

II. János Pál pápa 1995. december 9-én fabianai címzetes püspökké, a Kárpátaljai Apostoli Kormányzóság segédpüspökévé nevezte ki Majnek Antalt, december 17-től pedig ő lett az általános helynök.

1997. október 7-én II. János Pál pápa Majnek Antal püspököt nevezte ki a Kárpátaljai Apostoli Kormányzóság ordináriusává, 2002. március 27-én pedig a Munkácsi Latin Szeretartású Egyházmegye első megyéspüspökévé.

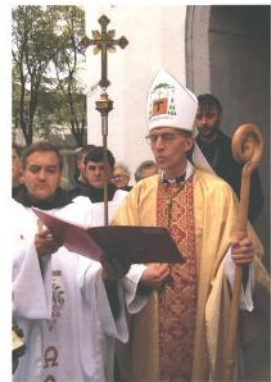
A Főpásztor az Ukrán Római Katolikus Püspöki Konferencia migráció, cigánypasztoráció és ökológia felelőse.

A Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye (latinul: Dioecesis Munkacsiensis Latinorum) római katolikus egyházmegye Ukrajna területén, Kárpátalján. 2002-ben jött létre az 1993-ban alapított Kárpátaljai Apostoli Kormányzóság utódjaként. Védőszentje Tours-i Szent Márton. Jelenlegi püspöke Majnek Antal.

A rendszerváltást követően 65 000, az ezredforduló után 58 ezer a római katolikus hívők száma. Megoszlás anyanyelv szerint (becslés): 85% magyar.

Az egyházmegye területén 97 plébánia és 100 misézőhely található. Kárpátalján 2016 elején 20 egyházmegye és 20 missziós pap szolgál. Munkácsmon (korábban Nagyszőlőson) három éves hitoktatási képzés működik.

A hívők közösség 65 helyen egy nyelvű, 8 helyen két nyelvű, 1 helyen három nyelvű. A liturgia nyelve 45 helyen magyar, 10 helyen szlovák, 6 helyen német, 2 helyen ukrán, 4 helyen magyar-szlovák, 2 helyen magyar-német, 1 helyen német-ukrán, 1 helyen szlovák-ukrán és 1 helyen magyar-német-ukrán.

Majnek Antal munkács püspök bíborosi a Szent János templomban, 2006. október 23.

ÚJRA SZABAD VALLÁSGYAKORLAT... RENDSZERVÁLTÁS (1989–1991)

Az enyhülés időszaka a 80-as évektől kezdődött... A Kijevi Rusz megkeresztelésének 1000. évfordulóján Moszkvában, Leningrádban és Kijevben nagy ünnepségeket rendeztek, amelyeken a latin egyház küldöttségében számos püspök és bíboros is részt vett.

Csáti József, a kárpátaljai római katolikus egyház vezetője meghívta Paskai László bíborost Kárpátaljára és segítségét kérte. A látogatásra 1989 májusában került sor.

Paskai László bíboros határozott fellépésének köszönhetően sorra adták vissza az erőszakos szovjetizálás idején elkobzott templomokat, egyházi intézményeket, a későbbiekben Magyarországról papok érkeztek a kárpátaljai magyar közösség lelkigondozására, az elhivatottságot érző fiatal fiúk számára és lehetőséget biztosítottak teológiai tanulmányokra, ezzel újra beindítva a 40-es években betiltott papnevelést.

Rehabilitálták a politikai elítélteket, törvényt fogadtak el a vallás szabad gyakorlásáról. „Az új élet sokak imájából és szenvedéséből sarjadt.” (Szendrey Anita)

MAJNEK ANTAL PÜSPÖK

(Püspöki jelmondata: Dominus fortitudo mea/Az Úr az én erősségem.)

Majnek Antal püspök 1951. november 18-án született Budapesten.

Teológiai tanulmányait a Ferences Hittudományi Főiskolán végezte Esztergomban és Budapesten. Szerzetesi öröködalalmát 1981. szeptember 15-én tette le.

A rendszerváltás után 1989 júliusában két rendtársával együtt érkezett Kárpátaljára.

II. János Pál pápa 1995. december 9-én fabianai címzetes püspökké, a Kárpátaljai Apostoli Kormányzóság segédpüspökévé nevezte ki Majnek Antalt, december 17-től pedig ő lett az általános helynök.

1997. október 7-én II. János Pál pápa Majnek Antal püspököt nevezte ki a Kárpátaljai Apostoli Kormányzóság ordináriusává, 2002. március 27-én pedig a Munkácsi Latin Szertartású Egyházmegye első megyéspüspökévé.

A Főpásztor az Ukrán Római Katolikus Püspöki Konferencia migráció, cigánypasztoráció és ökológia felelőse.

A Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye (latinul: Dioecesis Munkacsiensis Latinorum) római katolikus egyházmegye Ukrajna területén, Kárpátalján. 2002-ben jött létre az 1993-ban alapított Kárpátaljai Apostoli Kormányzóság utódjaként. Védőszentje Tours-i Szent Márton. Jelenlegi püspöke Majnek Antal.

A rendszerváltást követően 65 000, az ezredforduló után 58 ezer a római katolikus hívők száma. Megoszlás anyanyelv szerint (becslés): 85 % magyar.

Az egyházmegye területén 97 plébánia és 100 misézőhely található. Kárpátalján 2016 elején 20 egyházmegyes és 20 missziós pap szolgál, hét kispap készül a hivatására, közülük négy ukrán anyanyelvű. Munkácson (korábban Nagyszőlősen) hároméves hitoktatói képzés működik.

A hívőközösség 65 helyen egynyelvű, 8 helyen kétnyelvű, 1 helyen háromnyelvű. A liturgia nyelve 45 helyen magyar, 10 helyen szlovák, 6 helyen német, 2 helyen ukrán, 4 helyen magyar-szlovák, 2 helyen magyar-német, 1 helyen német-ukrán, 1 helyen szlovák-ukrán és 1 helyen magyar-német-ukrán.

Tiszabökény (ukránul: Тисобикень, korábban Бобове (Bobove)) és a vele 1971-ben egyesített Farkasfalva Árpád-kori települések a Tisza mellett a nagyszőlősi járásban.

Tiszabökény jelenleg négy másik faluval egyetemben – Forgolány, Tivadar, Tiszafarkasfalva, Péterfalva – a Tiszapéterfalvai Polgármesteri Hivatal közigazgatása alá tartozik. Lakosainak száma összesen 5200 körüli a friss adatok szerint. Tiszabökényt jelenleg 2600-an, Tiszafarkasfalvát hatszáz-an lakják.

A két községről első ízben II. András király 1230-ban kelt oklevelében olvashatunk.

A 15. században a falu birtokosai a Bökényiek voltak, majd a ludányi Bay és más történelmi családok birtoka lett a falu. A Bay-család emléktáblája megtalálható a református templom oldalán.

1703-ban ebben a községben 27-en, Tiszafarkasfalván pedig tízen álltak be II. Rákóczi Ferenc zászlajai alá. A Rákóczi-szabadságharc első győztes csatájának (1703) tiszabökényi-tiszabecsi helyszínén 1903-ban turulos emlékoszlop létesült, azonban ezt a szovjetek lerombolták, illetve „újrahatszósították”. 1989-ben újra felépítették a turulmadaras emlékművet, amely azóta a kárpátaljai magyarság egyik fontos zarándokhelye lett.

A két falut részben 1717-ben a tatárok pusztították el, ezután ruszinokkal telepítették be.

A településen született Fürös István honvédhadnagy sírhelyét az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc emlékejeként tisztelik.

A háborúknál is több áldozatot követelt a XIX. század nagy kolerajárványa, mely a lakosság felét elpusztította.

Az első és a második világháború is megtizedelte a település férfitöbbségét. Az erőszakos szovjetizálás idején több lakosát szovjetellenesség vádjával meghurcoltak.

Az elmúlt évtizedekben három nagy árvíz pusztított itt – a Tisza és a Batár áradása 1970-ben, 1998-ban és 2001 jelentős károkat okozott.

Tiszabökényi felekezeti megoszlása: görögkatolikus, római katolikus, református, ortodox, emellett emelkedik a Jehova tanúi híveinek száma.

Tiszabökényi Árpád-házi Szent Erzsébet római katolikus templom.

A templom 1999–2015 között - Dupka Györgynek, a templomépítési bizottság elnökének irányításával - a magyar állam támogató segítségével és a hívek, adakozók adományainak hozzájárulásával felépült. A szentmise, liturgia megtartására kialakított templomhajó felszentelésére 2015. november 22-én került sor. A szertartást Majnek Antal megyéspüspök végezte. Az egyházközség Tiszaújlak filiája, plébániai kormányzó Weinrauch Mária.

2016. november 20-án került sor az első templombúcsúra is. A templomba járók száma a korábbi 30 főről a duplájára emelkedett, az év végére pedig 83 adófizetője lett.

Református templom

Görögkatolikus fatemplom

Ortodox templom

Az Árpád-házi Szt. Erzsébet római katolikus templom

TISZABÖKÉNY

Tiszabökény (ukránul: Тисобикень, korábban Бобове [Bobove]) és a vele 1971-ben egyesített Farkasfalva Árpád-kori települések a Tisza mellett a nagyszőlősi járásban.

Tiszabökény jelenleg még négy faluval egyetemben – Forgolány, Tivadar, Tiszafarkasfalva, Péterfalva – a Tiszapéterfalvai Polgármesteri Hivatal közigazgatása alá tartozik. Lakosainak száma összesen 5200 körüli a friss adatok szerint. Tiszabökényt jelenleg 2600-an, Tiszafarkasfalvát 600-an lakják.

A két községről első ízben II. András király 1230-ban kelt oklevelében olvashatunk.

A 15. században a falu birtokosai a Bökényiek voltak, majd a ludányi Bay és más történelmi családok birtoka lett a falu. A Bay-család emléktáblája megtalálható a református templom oldalán.

1703-ban ebben a községben 27-en, Tiszafarkasfalván pedig tízen álltak be II. Rákóczi Ferenc zászlajai alá. A Rákóczi-szabadságharc első győztes csatájának (1703) tiszabökényi-tiszabecsi helyszínén 1903-ban turulos emlékoszlop létesült, azonban ezt a szovjetek lerombolták, illetve „újrahasznosították”. 1989-ben újra felépítették a turulmadaras emlékművet, amely azóta a kárpátaljai magyarság egyik fontos zarándokhelye lett.

A két falut részben 1717-ben a tatárok pusztították el, ezután ruszinokkal telepítették be.

A településen született Fóris István honvédhadnagy sírhelyét az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc emlékjeként tisztelik.

A háborúknál is több áldozatot követelt a XIX. század nagy korelajárványa, mely a lakosság felét elpusztította.

Az első és a második világháború is megtizedelte a település férfilakosságát. Az erőszakos szovjetizálás idején több lakosát szovjetellenesség vádjával meghurcolták.

Az elmúlt évtizedekben három nagy árvíz pusztított itt – a Tisza és a Batár áradása 1970-ben, 1998-ban és 2001-ben jelentős károkat okozott.

Tiszabökény felekezeti megoszlása: görögkatolikus, római katolikus, református, ortodox, emellett emelkedik a Jehova tanúi híveinek száma.

Tiszabökényi Árpád-házi Szent Erzsébet római katolikus templom. A templom 1999-2015 között – Dupka Györgynek, a templomépítési bizottság elnökének irányításával – a magyar állam támogató segítségével és a hívek, adakozók adományainak hozzájárulásával felépült. A szentmise, liturgia megtartására kialakított templomhajó felszentelésére 2015. november 22-én került sor. A szertartást Majnek Antal megyéspüspök végezte. Az egyházközség Tiszaújlak filiája, plébániai kormányzó Weinrauch Máriaó.

2016. november 20-án került sor az első templombúcsúra is. A templomba járók száma a korábbi 30 főről a duplájára emelkedett, az év végére pedig 83 adófizetője lett.

IMPRESSZUM

A Tiszabökönyi Árpád-házi szt. Erzsébet templom
Egyházüldözés Kárpátalján 1944-1991 Idővándor tematikus
kiállítása
az 1944-1956 között a Gulágra elhurcolt kárpátaljai római katolikus
papok tiszteletére készült

A projekt védnöke:
Weinrauch Mórió OFM plébános kormányzó

A tablókat összeállította:
dr. Dupka György történész, a római katolikus egyháztanács elnöke.
Felhasználta Majnek Antal megyéspüspök,
továbbá Bendász István, Bendász Dániel, Bohán Béla SJ, Csáti József,
Dióssy Géza, Gulácsy Lajos, Hidász Ferenc OFM, Melega Gabriella
Anna OP, dr. Ortutay Elemér, Plackinger Pál, Puskás László, Pawel
Wyszkowski OMI, Zatykó László OFM papi hivatásúak,
valamint
Botlik József, Dupka György, Fedinec Csilla, Hetényi Varga Károly,
Tegze József,
Riskó Marianna, Szendrey Anita, Fuchs Andrea és mások munkáit

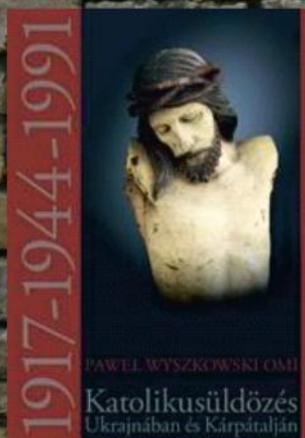
A képanyag összegyűjtésében közreműködött:
Dupka Nándor, az egyházközség főministránsa

Lektorálta:
dr. Zubánics László és Szendrey Anita PhD hallgató

Grafika és szerkesztés:
Spenik Viktor

Nyomdai kivitelezés: Shark Kft.

A kiállítás megvalósulását 2016-2017 között támogatta
a GULÁG-GUPVI Emlékbizottság

**GULÁG
EMLÉKBIZOTTSÁG**
A Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok
és kényszermunkások emlékére

IMPRESSZUM

A Tiszabökényi Árpád-házi Szt. Erzsébet templom *Egyházüldözés Kárpátalján 1944–1991 Idővándor tematikus kiállítása* az 1944–1956 között a Gulágra elhurcolt kárpátaljai római katolikus papok tiszteletére készült

A projekt védnöke:

Weinrauch Mária OFM plébános kormányzó

A tablókat összeállította:

dr. Dupka György történész, a római katolikus egyháztanács elnöke.

Felhasználta Majnek Antal megyéspüspök,

továbbá Bendász István, Bendász Dániel, Bohán Béla SJ, Csáti József, Dióssy Géza, Gulácsy Lajos, Hidász Ferenc OFM, Melega Gabriella Anna OP, dr. Ortutay Elemér, Plackinger Pál, Puskás László, Pawel Wyszkowski OMI,

Zatykó László OFM papi hivatásúak,

valamint

Botlik József, Dupka György, Fedinec Csilla, Hetényi Varga Károly, Tegze József,

Riskó Marianna, Szendrey Anita, Fuchs Andrea és mások munkáit

A képanyag összegyűjtésében közreműködött:

Dupka Nándor, az egyházközség főministránsa

Lektorálta:

dr. Zubánics László, Szendrey Anita PhD hallgató

Grafika és szerkesztés:

Spenik Viktor

Nyomdai kivitelezés: Shark Kft.

A kiállítás megvalósulását 2016–2017 között támogatta
a GULÁG-GUPVI Emlékbizottság

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS PAPOK
1945–1956

KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS PAPOK ÉS EGYHÁZI ÉLET A SZOVJET EGYHÁZPOLITIKA SZORÍTÁSÁBAN

Az 1921-ben alapított Kárpátaljai Református Egyházkerületnek a két világháború között 90 temploma és számos imaháza működött több mint 100 lelképásttorral és hitoktatóval, 51 iskolával. A szovjet csapatok kárpátaljai bevonulása után csaknem teljesen megbénult az egyházi élet, a református elit nagy része elmenekült. A háború idején lelkészek közül 40 elhagyta szolgálati helyét. A kárpátaljai származású Fodor Gusztáv tiszászentimrei lelkész, a nagymuzsalyi Narancsik Imre Kutatói Műhely aktív tagja 2016-ban elhangzott előadása és között listája szerint „A Konventi és egyházkerületi adatok alapján Kárpátaljáról 24 lelkész/szegélylelkész menekülése igazolható.”

1944 novemberének közepén megtörtént a 18 és 55 év közötti magyar férfiak „malenkij robot”-ra való elhurcolása. A 0036. sz. határozat alapján kifüggesztett szovjet katonai városparancsnoki erőszakos felhívására jelentkezett Forgón Pál viski és Zimányi József beregúfalui missziós lelkész a beregszászi induló menetből küldték haza. Asszonyi István vallomásából tudjuk, hogy több lelképásttor (a forgolányi Asszonyi István, a fertőszalmási Czírok Béla, a nagypaládi Zsurki József, az uszalki Herczegh Kálmán a tiszakeresztúri Orgoványi György, a mezővári Kiss László, valamint a a tiszajúliai Árvay Dezső r. k. plébános, a sárosorosi Tóth József r. k. káplán, a munkácsi dr. Bartha Tibor hitoktató) katonaköteles hűvel együtt került a szolvai gyűjtőtáborba, s innen csak 1944. december 5-én távozhattak a Petrov tábornok, a 4. Ukrán Front parancsnoka rendelete alapján.

Az erőszakos szovjetizálás során a hatóságok elkobozták a parókiákat, egyházi iskolákat és könyvtárakat, a négy egyházi nyomdát, számos templomot pedig bezártak. Több mint húsz lelkész letartóztatott, őket a Gulág-táborba hurcolták. Köztük: Narancsik Imre nagymuzsalyi, Balogh Sándor eszényi, Sutor Jenő beregszászi lelképásttor, a munkatáborban halt meg.

Az 1970-es évek közepére a lelkései kar az elhalálozás és a külföldre való menekülés következtében 24 főre csökkent, akik 81 gyülekezet lelki gondozását látták el. A rendszerváltást követően lehetőség nyílt, hogy az egyház lelkészjelölteket küldhessen a magyarországi és romániai (Kolozsvári) teológiákra.

Beregszászban, a Zsinati Iroda kertjében, 2008. november 23-án rendhagyó megemlékezésre került sor. A kommunista diktatúra alatt elhurcolt, mártírhálalt halt, valamint palástiuktól ideiglenesen megfosztott lelképásttoroknak állítottak emléket (alkotója: Matl Péter).

Nr	Név	Munkahelyi helye	Szolvai gyűjtőtábor (Szolva) megérkezési dátuma
1	ASSZONYI István lelképásttor	Forgolány	Szolva, 1944.11.19. – 1944.12.05.
2	CZÍROK Béla lelképásttor	Fertőszalmás	Szolva, 1944.11.18. – 1944.12.05.
3	ZSURKI József lelképásttor	Nagypalád	Szolva, 1944.11.18. – 1944.12.05.
4	KISS László lelképásttor	Mezővár	Szolva, 1944.11.18. – 1944.12.05.
5	HERCEZGH Kálmán lelképásttor	Uzalka	Szolva, 1944.11.18. – 1944.12.05.
6	Dr. BARTHA Tibor hitoktató, internálótul igazgató, külső elhárítási osztály	Munkács	Szolva, 1944.11.18. – 1944.12.05.
7	KOVÁCS József lelképásttor	Munkács	Szolva, 1944.11.18. – 1944.12.05.
8	ORGOVÁNYI György lelképásttor	Tiszakeresztúr (1942–1949)	Szolva, 1944.

Útban a tábor felé

Emlékszobor az elhurcolt református papok emlékére

Gulácsy Lajos nyugalmazott püspök tart avatásbeszédet

KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS LELKÉSZEK ÉS EGYHÁZI ÉLET A SZOVJET EGYHÁZPOLITIKA SZORÍTÁSÁBAN

Az 1921-ben alapított Kárpátaljai református Egyházkerületnek a két világháború között 90 temploma és számos imaháza működött több mint 100 lelkipásztorral és hitoktatóval, 51 iskolával. A szovjet csapatok kárpátaljai bevonulása után csaknem teljesen megbénul az egyházi élet, a református elit nagy része elmenekült. A háború idején lelkészek közül 40 elhagyja szolgálati helyét. A kárpátaljai származású Fodor Gusztáv tiszaszentimrei lelkész, a nagymuzsalyi Narancsik Imre Kutatói Műhely aktív tagja 2016-ban elhangzott előadása és közzétett listája szerint „*A Konventi és egyházkerületi adatok alapján Kárpátaljáról 24 lelkész/segédlelkész menekülése igazolható.*”

1944 novemberének közepén megtörtént a 18 és 55 év közötti magyar férfiak „malenkij robot”-ra való elhurcolása. A 0036. sz. határozat alapján kifüggesztett szovjet katonai városparancsnoki erőszakos felhívására jelentkezett Forgon Pál viski és Zimányi József beregújfalui missziós lelkészt a beregszászi induló menetből küldték haza. Asszonyi István vallo-másából tudjuk, hogy több lelkipásztor (a forgolányi Asszonyi István, a fertősalmási Czirók Béla, a nagypaládi Zsurki József, az uszakai Herczegh Kálmán a tiszakeresztúri Orgoványi György, a mezővári Kiss László, valamint a tiszaujlaki Árvay Dezső r. k. plébános, a sárosoroszi Tóth József r. k. káplán, a munkácsi dr. Bartha Tibor hitoktató) katonaköteles híveivel együtt került a szolyvai gyűjtőtáborba, s innen csak 1944. december 5-én távozhattak a Petrov tábornok rende-lete alapján.

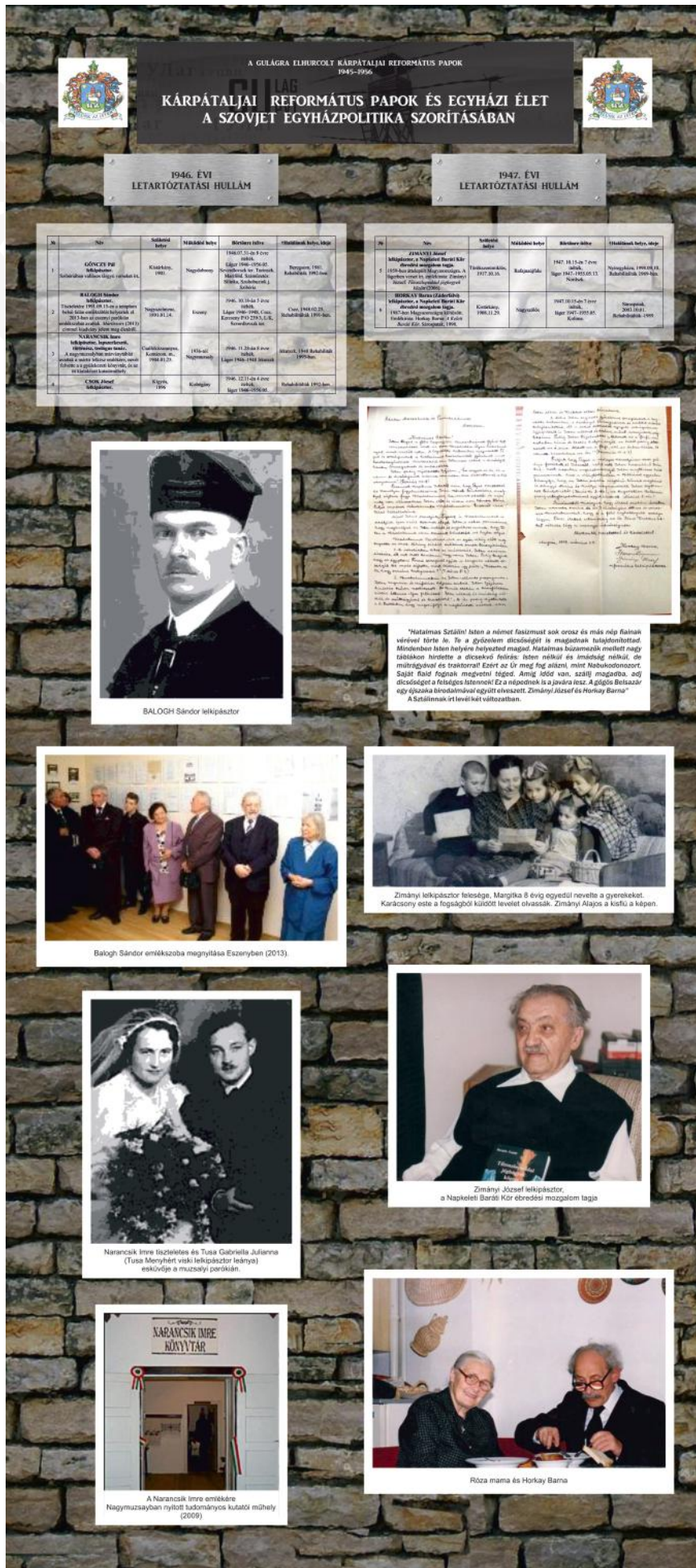
Az erőszakos szovjetizálás során a hatóságok elkobozzák a parókiákat, egyházi iskolákat és könyvtárakat, a négy egyházi nyomdát, számos templomot pedig bezártak. Több mint húsz lelkészt letartóztattak, őket a Gulág-táborba hurcolták. Köztük Narancsik Imre nagymuzsalyi, Balogh Sándor eszenyi, Szutor Jenő beregszászi lelkipásztor a munkatáborban halt meg.

Az 1970-es évek közepére a lelkészi kar az elhalálozás és a külföldre való menekülés következtében 24 főre csökkent, akik 81 gyülekezet lelki gondozását látták el. A rendszerváltást követően lehetőség nyílt, hogy az egyház lelkészjelölteket küldhessen a magyarországi és romániai (Kolozsvári) teológiákra.

Beregszászban, a Zsinati Iroda kertjében, 2008. november 23-án rendhagyó megemlékezésre került sor. A kommunista diktatúra alatt elhurcolt, mártírhálált halt, valamint palástjuktól ideiglenesen megfosztott lelkipásztorainknak állítottak emléket (alkotója: Matl Péter).

1944 ŐSZÉN A 0036-OS HATÁROZAT ALAPJÁN „MALENKIJ ROBOTRA” ELHURCOLT LELKIPÁSZTOROK

Nº	Név	Működési helye	Szolyvai gyűjtőtábor
1.	ASSZONYI István lelkipásztor	Forgolány	Szolyva, 1944.11.18. – 1944.12.05.
2.	CZIRÓK Béla lelkipásztor	Fertősalmás	Szolyva, 1944. 11.18. – 1944.12.05.
3.	ZSURKI József lelkipásztor	Nagypalád	Szolyva, 1944. 11.18. – 1944.12.05.
4.	KISS László lelkipásztor	Mezővári	Szolyva, 1944. 11.18. – 1944.12.05.
5.	HERCZEGH Kálmán lelkipásztor	Uzka	Szolyva, 1944. 11.18. – 1944.12.05.
6.	Dr. BARTHA Tibor hitoktató, internátusi igazgató, későbbi debreceni püspök	Munkács	Szombor, 1944. 11.18. – 1944.12.05.
7.	KOVÁCS József lelkipásztor	Munkács	Szombor, 1944. 11.18. – 1944.12.05.
8.	ORGOVÁNYI György lelkipásztor	Tiszakeresztúr (1942–1946)	Szolyva, 1946, hazaengedték.

1946. ÉVI LETARTÓZTATÁSI HULLÁM

Nº	Név	Születési helye	Működési helye	Börtönre ítélve	†Halálának helye, ideje
1	GÖNCZY Pál lelkipásztor. Szibériában vallásos tárgyú verseket írt.	Kistárkány, 1901.	Nagydobrony	1946.07.31-én 8 évre ítélték lágér 1946–1956.05. Szverdlovsk ter. Turinszk. Mariföld. Száműzetés: Silinka, Szuhobuzink j. Szibéria	Beregsom, 1981. Rehabiliták 1992-ben.
2	BALOGH Sándor lelkipásztor. Tiszteletére 1991.09.15-én a templom belső falán emléktáblát helyeztek el. 2013-ban az eszenyi parókian em- lékszobát avattak. Mártírsors (2013) címmel kiadvány jelent meg életéről.	Nagyszelmenc, 1891. 01. 14.	Eszeny	1946. 10.18-án 5 évre ítélték lágér 1946–1948, Csez, Kercseny P/O 239/3, L/K, Szverdlovsk ter.	Csez, 1948. 02. 25.
3	NARANCSIK Imre lelkipásztor, lapszerkesztő, történész, teológus tanár. A nagymuzsalyban márványtáblát avattak a mártír lelkész emlékére, nevét felvette a gyülekezeti könyvtár, és az itt kialakított kutatóműhely.	Csallóközarányos, Komárom. m., 1904.01.25.	1936-tól Nagymuzsaly	1946. 11. 28-án 8 évre ítélték lágér 1946–1948 Irkutszk	Irkutszk, 1948 Rehabiliták 1993-ban.
4	CSOK József lelkipásztor	1896.	Kisbégány	1946. 12.11-én 4 évre ítélték lágér 1946–1956.05.	Rehabilitáltak 1992-ben.

1947. ÉVI LETARTÓZTATÁSI HULLÁM

Nº	Név	Születési helye	Működési helye	Börtönre ítélve	†Halálának helye, ideje
5	ZIMÁNYI József lelkipásztor, a Napkeleti Baráti Kör ébredési mozgalom tagja 1959-ben áttelepült Magyarországra. A lágérben verset írt, emlékirata: Zimányi József: Tűzszlopoddal jéghegyek között (2006).	Törökszentmiklós, 1917. 10. 16.	Rafajnaújfalu	1947. 10.15-én 7 évre ítélték lágér 1947–1955.05.13. Norilszk	Nyíregyháza, 1998.09.10. Rehabilitáltak 1989-ben
6	HORKAY Barna (Zádorfalvi) Lelkipásztor, a Napkeleti Baráti Kör ébredési mozgalom tagja. 1987-ben Magyarországra költözött. Emlékirata: Horkay Barna: A Keleti Baráti Kör. Sárospatak 1998.	Kistárkány, 1908. 11. 29.	Nagyszőlős	1947.10.15-én 7 évre ítélték lágér 1947–1955.05. Kolima	Sárospatak, 2003.10.01. Rehabilitáltak–1989

A GULÁGRA ELHURCOLT KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS PAPOK
1945–1956

KÁRPÁTALJAI REFORMÁTUS PAPOK ÉS EGYHÁZI ÉLET A SZOVJET EGYHÁZPOLITIKA SZORÍTÁSÁBAN

1948. ÉVI LETARTÓZTATÁSI HULLÁM

No	Név	Születési hely	Nézőpont	Börténke	Utóélet
7	SIMON Zoltán Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1948.08.18-án 25. évi 1948. évi 1948. 1948. évi.	1948.08.18-án 1948.08.18-án.
8	FEJÉR Endre Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja.	Leányfalu, 1905	Cserkő	1948.08.18-án 25. évi 1948. évi 1948. 1948. évi.	1948.08.18-án 1948.08.18-án.

Kárpátaljai református lelkészek, a megtorlások korszakában

Munkácsi 1982. Pápai József református lelkész gyűjtésénél.

1949. ÉVI LETARTÓZTATÁSI HULLÁM

No	Név	Születési hely	Nézőpont	Börténke	Utóélet
9	KOVÁCS Zoltán Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
10	PÁJÓSI József Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
11	AKOSY József Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
12	KLÁNYI Lajos Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
13	KLÁNYI Lajos Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
14	KLÁNYI Lajos Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
15	KLÁNYI Lajos Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
16	KLÁNYI Lajos Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
17	KLÁNYI Lajos Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
18	KLÁNYI Lajos Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.
19	KLÁNYI Lajos Leányfalu, a Nagybalti Református Egyházközség tagja. Egyházi iskolai tanár.	Leányfalu, 1904	Állami	1949.01.18-án 25. évi 1949. évi 1949. 1949. évi.	1949.01.18-án 1949.01.18-án.

Gulácsy Lajos rabjaival

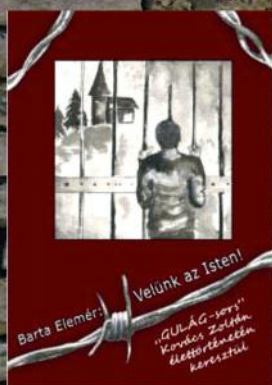
Gulácsy Lajos

Gulácsy Lajos rabjaival

Munkácsi református templom

Zsuzsanna József lelkész templom, a szatmari önkény őrök által a nagybalti templom falán emléktáblát állítottak.

1948. ÉVI LETARTÓZTATÁSI HULLÁM

Nº	Név	Születési helye	Működési helye	Börtönre ítélve	†Halálának helye, ideje
7	SIMON Zsigmond lelkipásztor, a Napkeleti Baráti Kör ébredési mozgalom vezetője Balogh Sándor szernyei kántortanító verseit ő hozta haza	1894	Asztély	1948.06.28-ben 25 évre ítél-ték láger 1948- 1956.05.	Debrecen, 1982.03.07. Rehabilitáltak 1991-ben
8	FEKETE Gyula lelkipásztor, a Napkeleti Baráti Kör ébredési mozgalom tagja	1905	Csetfalva	1948.08.16-án 25 évre ítélték láger 1948–1956.05.	Rehabilitáltak 1991-ben

1949. ÉVI LETARTÓZTATÁSI HULLÁM

Nº	Név	Születési helye	Működési helye	Börtönre ítélve	†Halálának helye, ideje
9	KOVÁCS Zoltán lelkipásztor, a Napkeleti Baráti Kör ébredési mozgalom tagja. Rabsága történetét megírta. Kiadva: <i>Bilincsben és békességben Istennel.</i> <i>Szibériai rabságom története címen.</i>	Vágsellye (Nyit-ra m.), 1907.	Tiszaújlak	1949.03.19-én 25 évre ítélték láger 1949–1956.05.31. Tajset, Omszk.	1982-től Tápiószecső, Rehabilitáltak 1991-ben.
10	PÁZSIT József lelkipásztor, a Napkeleti Baráti Kör ébredési mozgalom tagja		Munkács	1949.03.20-án 25 évre ítélték láger 1949–1956.05. Ung- vár, Lemberg, Dzsezkazgan (Kazahföld)	Magyarország Rehabilitáltak 1991-ben
11	ASSZONYI István lelkipásztor, a Napkeleti Baráti Kör ébredési mozga- lom tagja Nyugdíjas korában Tallinban István fiánál telepedett le.	1898	Forgolány	1949.03.20-án 25 évre ítélték láger 1949–1956.05. Ung- vár, Lemberg, Dzsezkazgan (Kazahföld)	Észtország, Tallinn, 1993. Rehabilitáltak 1991-ben
12	GULÁCSY Lajos kisegítő lel- kipásztor, a Napkeleti Baráti Kör ébredési mozgalom tagja, későbbi püspök Rabsága történetét megírta. Munká- cson Emlékparkot avattak emlékére (2017)	Tivadarfalva, 1925.01.8.	Munkács	1949.03.19-20-án 10 évre ítélték láger 1949-1956.05.16. Ungvár, Lviv, Dzsezkazgan (Kazahföld)	Munkács, 2016.11.06. Rehabilitáltak 1991-ben
13	HUSZTI Béla lelkipásztor, a Napkele- ti Baráti Kör ébredési mozgalom tagja A lágerben verseket írt. Kígyóson emléktáblát avattak emlékére	Kígyós, 1895.	Kígyós	1949.03.25-én 10 évre ítélték láger 1949–1956.05.8. Molotov, Voronyezs, Potyma	Beregszász, 1969? Rehabilitáltak 1991-ben
14	GYÖRKE István lelkipásztor, főjegyző, püspök, a Napkeleti Baráti Kör ébredési mozgalom tagja	Nagygyeőc, 1896.	Beregújfalu	1949.03.25-én 25 évre ítélték láger 1949–1956.05. Mariföld	Rehabilitáltak 1991-ben
15	ZSURKI József lelkipásztor. A nagypaládi templom falán emléktáblát állítottak tiszteletére (1997.10.30.)	1901	Nagypalád 1929-1949	1949.11.26-án 25 évre ítélték láger 1949–1956.05.	Nagypalád, 1957-ben Rehabilitáltak 1992-ben